

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра фізичної географії

ПРОКОПЧУК АНДРІЙ МИХАЙЛОВИЧ

**СУЧАСНИЙ СТАН ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ
КОВЕЛЬСЬКОГО РАЙОНУ**

Спеціальність: 106 Географія
Освітньо-професійна програма Географія
Робота на здобуття освітнього рівня «Бакалавр»

Науковий керівник:
МЕЛЬНИЙЧУК МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ
кандидат географічних наук, професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 8
засідання кафедри фізичної географії
від 02.06. 2025 року
Завідувач кафедри
проф. Фесюк В.О. _____

ЛУЦЬК–2025

Зміст

ВСТУП	5
1.ТЕОРЕТИЧНО–ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ	7
1.1.Виникнення та становлення заповідної справи	7
1.2.Правове та організаційне регулювання заповідної справи	8
1.3. Нормативно-правове забезпечення природно-заповідного фонду	10
1.4. Правовий режим та органи управління територій природно- заповідного фонду	12
1.5. Актуальні проблеми та перспективи розвитку заповідної справи в Україні	14
2.ФІЗИКО–ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОВЕЛЬСЬКОГО РАЙОНУ	15
2.1.Геолого-геоморфологічні умови	16
2.2.Метеорологічні умови	22
2.3.Поверхневі води	25
2.4.Ґрунти	27
2.5.Рослинний, тваринний світ та ландшафти	29
3.АНАЛІЗ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ КОВЕЛЬСЬКОГО РАЙОНУ	36
3.1.Сучасний стан природно – заповідного фонду	36
3.2. Природно-заповідні об'єкти загальнодержавного значення	38
3.3. Природно-заповідні об'єкти місцевого значення	41
3.4.Динаміка заповідних об'єктів	50
4.ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ ОБ'ЄКТІВ КОВЕЛЬСЬКОГО ТА ЗАХОДИ ПО ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЮ	54
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	68

АНОТАЦІЯ

Прокопчук А.М. **Сучасний стан природно-заповідного фонду Ковельського району.**

Випускна кваліфікаційна робота першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 106 «Географія», ОПП «Географія». Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2025.

У межах наукового дослідження розглянуто та обґрунтовано теоретико-методичні аспекти природоохоронної діяльності в Україні. Зокрема, аналізується процес становлення заповідної справи, її правове й організаційне регулювання, а також класифікація об'єктів природно-заповідного фонду. У роботі також висвітлено фізико-географічні умови Ковельського району.

Особливу увагу приділено сучасному стану та динаміці розвитку природно-заповідного фонду зазначеного району. Визначено, що до складу природно-заповідного фонду Ковельського району входять такі категорії об'єктів: національний природний парк, заказники загальнодержавного і місцевого значення, пам'ятки природи та парк садово-паркового мистецтва.

Встановлено, що станом на 1 січня 2025 року в регіоні налічується 135 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 92 809,62 га. Із них 9 об'єктів мають статус загальнодержавного значення, решта – місцевого. Заповідність території Ковельського району складає 12,12 %, що перевищує обласний показник (11,72 %) на 0,4 %.

Результати роботи можуть застосовуватися для подальшого аналізу природно-заповідного фонду області й країни. Крім того, ці матеріали стануть корисними у викладанні навчальних дисциплін: «Основи раціонального природокористування та охорони природи», «Методи прикладних досліджень», «Географія Волинської області», «Біогеографія», «Рекреаційна географія» для студентів географічного факультету.

Ключові слова: природоохоронні об'єкти, національний природний парк, заказник, пам'ятка природи, парк садово-паркового мистецтва.

ANNOTATION

Prokopchuk A.M. **Current state of the nature reserve fund of the Kovel district.**

Graduation qualification work of the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 106 "Geography", OPP "Geography". Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, 2025.

Within the framework of the scientific research, the theoretical and methodological aspects of nature conservation activities in Ukraine are considered and substantiated. In particular, the process of formation of the nature reserve business, its legal and organizational regulation, as well as the classification of objects of the nature reserve fund are analyzed. The work also highlights the physical and geographical conditions of the Kovel district.

Particular attention is paid to the current state and dynamics of the development of the nature reserve fund of the specified district. It was determined that the nature reserve fund of the Kovel district includes the following categories of objects: national natural park, reserves of national and local importance, natural monuments and a park of landscape art.

It was established that as of January 1, 2025, there are 135 objects of the nature reserve fund in the region with a total area of 92,809.62 hectares. Of these, 9 objects have the status of national importance, the rest are local. The reserve area of the Kovel district is 12.12%, which exceeds the regional indicator (11.72%) by 0.4%.

The results of the work can be used for further analysis of the nature reserve fund of the region and the country. In addition, these materials will be useful in teaching the following subjects: "Fundamentals of rational nature management and protection", "Applied research methods", "Geography of the Volyn region", "Biogeography", "Recreational geography" for students of the Faculty of Geography.

Keywords: nature conservation objects, national natural park, reserve, natural monument, park of landscape art.

ВСТУП

Актуальність теми. Останні десятиліття кінця XX та початку XXI століття зростає вплив людини на природне середовище – ґрунти, флору та фауну, гідрологічні об'єкти та ін. Тому особливо гостро стоїть проблема охорони та раціонального використання природних умов та ресурсів Землі. Проте вирішення глобальних проблем охорони природи неможливе без їх регіонального розв'язання. У комплексі природоохоронних заходів дуже актуальними є питання охорони природних об'єктів та комплексів, що мають велике наукове, практичне та культурно-освітнє значення. Проблема збереження, охорони та відтворення об'єктів природи та окремих природних комплексів у зв'язку із зростаючими масштабами використання природних ресурсів є актуальною проблемою сьогодення як в Україні в цілому, так і у Волинській області зокрема.

Мета і завдання. Метою роботи є аналіз стану природно-заповідного фонду Ковельського району Волинської області, простеження динаміки заповідних об'єктів і територій регіону, а також узагальнення існуючих та розробка нових заходів, спрямованих на оптимізацію навколишнього природного середовища.

Для досягнення цієї мети були поставлені та частково розв'язані наступні завдання: опрацювати літературні та архівні матеріали з питань охорони природи; обґрунтувати передумови виникнення та становлення заповідної справи в Україні; здійснити збір, аналіз та узагальнення інформації про природоохоронні об'єкти Ковельського району Волинської області; дати оцінку ролі заповідних територій в збереженні цінних рослинних і тваринних угруповань, гідрологічних об'єктів та ін; вдосконалити існуючі схеми природокористування; розробити систему заходів, спрямованих на збереження природно-заповідного фонду Ковельського району Волинської області.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є природно-заповідний фонд Ковельського району Волинської області, а **предметом дослідження** - теоретичні, методичні та просторово-часові аспекти вивчення

особливостей розміщення природоохоронних об'єктів Ковельського району Волинської області та їх динаміка.

Інформаційна база та методи дослідження. У процесі дослідження використано літературні джерела з питань заповідної справи, також фондові матеріали Державного управління охорони природи та екобезпеки у Волинській, фондові матеріали бібліотек, нормативні та правові акти та документи.

В ході дослідження використовувалися такі методи: картографічний статистично-математичний, порівняльно-описовий, аналітичний та ін.

Наукова новизна дослідження. Результати дослідження характеризуються новизною. Основними результатами є: детальний аналіз природоохоронних об'єктів Ковельського району Волинської області; регіональна оцінка просторово-часових особливостей розміщення природоохоронних об'єктів; аналіз динаміки природоохоронних об'єктів регіону за останні десятиліття; розгляд проблем збереження та охорони заповідних об'єктів.

Практичне значення результатів дослідження. Результати кваліфікаційної роботи можуть використовуватись для аналізу природно-заповідного фонду області. Методика систематизації об'єктів ПЗФ району може використовуватись для інших адміністративних районів області. Результати досліджень можуть використовуватись при написанні курсових робіт та при вивченні освітніх компонентів «Основи раціонального природокористування та охорони природи», «Географія Волинської області», «Рекреаційна географія», «Методи прикладних досліджень» студентами географічного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Структура й обсяг роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (81 позиція), 1 додатка. Робота містить 21 рисунок, 5 таблиць. Обсяг основної частини дослідження – 62 сторінки. Повний обсяг роботи 88 сторінок.

1. ТЕОРЕТИЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Однією з найважливіших форм природоохоронної діяльності, значення якої в наш час постійно зростає, є заповідна справа. Заповідна справа, яка розвивалась у багатьох народів з давніх-давен сприяє формуванню сучасного регулювання питань охорони природи, вирішенню багатьох наукових і господарських завдань [14].

1.1. Виникнення та становлення заповідної справи в Україні

Виникнення та становлення заповідної справи в Україні проходило протягом тривалого часу - від перших спроб збереження окремих природних об'єктів до створення цілісної мережі природно-заповідного фонду (ПЗФ), інтегрованої у міжнародну систему охорони довкілля [7, 15, 16].

Процес формування системи охорони природних територій в Україні включає наступні історичні періоди:

- дохристиянський та Києво-Руський періоди;
- період Російської імперії (XVIII – поч. XX ст.);
- радянський період (1917–1991);
- незалежна Україна (з 1991 року) [18, 67].

У дохристиянський період існували звичаї оберігання «святих гаїв», водойм, урочищ — об'єктів, яким надавали сакрального значення.

За Київської Русі князі забороняли полювання у певних лісах і на певних тварин, що можна вважати першим проявом режиму обмеженого природокористування.

У другій половині XIX століття українські вчені й природоохоронці почали закликати до охорони природи, так: у 1898 році – вчений-ботанік Іван Пачоський започаткував ідею заповідання степових ділянок Таврії; у 1908 році – створено Асканію-Нова – перший в Європі степовий природний резерват, засновником був Фрідріх Фальц-Фейн; у 1910–1914 роках – з'являються перші ботанічні сади та лісові резервації у Харкові, Полтаві, Києві [7].

Радянський період (1917–1991) включає наступні визначні події:

- 1921 р. – прийнято «Положення про охорону пам'яток природи, садів і парків»;
- 1928 р. – створення Карпатського заповідника, пізніше — Карпатського біосферного;
- 1934 р. – офіційно визнано термін "заповідник" в системі природоохоронних об'єктів СРСР;
- у 1960-х рр. розпочалася хвиля організованого заповідання — засновано багато заказників, пам'яток природи, зокрема в Криму, Поліссі, на Поділлі;
- 1980-ті — впровадження наукового обґрунтування мережі ПЗФ, активне залучення наукових інститутів.

Період незалежна Україна (з 1991 року) включає:

- 1992 р. – ухвалено Закон України «Про природно-заповідний фонд України»;
- 1994 р. – Україна приєднується до Конвенції про біорізноманіття (CBD);
- 1995 р. – створено Міжвідомчу раду з питань заповідної справи;
- 2003 р. – затверджено Державну програму розвитку заповідної справи до 2020 року.

У 2000–2010-х роках відбулося:

- розширення мережі національних природних парків;
- утворення нових біосферних резерватів (наприклад, «Розточчя»);
- підвищення ролі громадськості в охороні ПЗФ;
- 2020–2024 – розробка Концепції розвитку ПЗФ до 2030 року, адаптація до стандартів ЄС [7, 63, 67].

1.2. Поняття та сутність заповідної справи

Заповідна справа в Україні є важливою складовою державної екологічної політики, спрямованої на охорону довкілля, збереження біорізноманіття та забезпечення сталого розвитку. Вона поєднує природоохоронний і соціально-економічний аспекти, адже сприяє екологічній безпеці населення, збереженню

цінних природних комплексів, а також створює умови для проведення наукових досліджень та екологічної освіти [63].

Суть заповідної справи полягає у запровадженні правових, організаційних, наукових і практичних заходів, спрямованих на збереження, охорону та раціональне використання природних територій і об'єктів, що мають високу екологічну, наукову, естетичну, історико-культурну чи оздоровчу цінність [22].

Заповідна справа є невід'ємною частиною державної екологічної політики та впроваджується в систему управління природним середовищем.

Основними завданнями цієї сфери є:

- збереження біорізноманіття;
- підтримання екологічної рівноваги;
- проведення наукових досліджень і моніторинг екологічного стану;
- екологічна просвіта та формування екологічної свідомості населення;
- розвиток рекреаційної діяльності в рамках визначених дозволеним режимом [4].

Юридичну основу заповідної справи в Україні складають Конституція України, Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 № 2456-ХІІ, а також інші нормативно-правові документи.

Заповідна справа є важливою галуззю екологічної діяльності, що включає такі напрями:

- створення та розвиток природно-заповідного фонду (ПЗФ);
- наукове вивчення заповідних територій і об'єктів;
- правове регулювання охорони і використання цих територій;
- проведення екопросвітницької роботи;
- здійснення моніторингу стану екосистем і рівня біорізноманіття;
- міжнародне співробітництво у сфері збереження природи [2].

Відповідно до положень Закону України «Про природно-заповідний фонд України», заповідна справа охоплює діяльність із організації, охорони,

раціонального використання та відтворення природних територій і об'єктів, що входять до складу ПЗФ України [20, 21].

Основний сенс заповідної справи полягає у таких аспектах:

- збереження унікальних природних комплексів та об'єктів у їхньому первозданному стані;
- підтримання стабільності біосфери;
- захист генетичного фонду рослинного і тваринного світу;
- недопущення деградації природних екосистем;
- формування екологічної культури та підвищення екологічної свідомості серед населення[21].

Основними завданнями цієї галузі є:

- збереження рідкісних та зникаючих видів флори і фауни;
- охорона типових та унікальних природних ландшафтів;
- підтримання екологічної рівноваги в природних системах;
- проведення наукових досліджень у сферах біології, географії та екології;
- забезпечення екологічної освіти та виховання населення [21].

До суб'єктів заповідної справи в Україні належать:

- держава, представлена Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів, а також місцевими органами влади;
- наукові установи, зокрема Інститут зоології, ботаніки та УкрНДІЕП;
- адміністрації природних заповідників і національних парків;
- громадські організації, волонтери та екологи [27].

1.3. Нормативно-правове забезпечення природно-заповідного фонду

Основою правового регулювання заповідної справи виступає Конституція України, яка гарантує кожному право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє середовище, а також право на відшкодування шкоди, заподіяної порушенням цього права (ст. 50) [59]. Ключовим нормативним документом у цій сфері є Закон України "Про природно-заповідний фонд України" від 16 червня 1992 року № 2456-XII [20]. Цей закон визначає правовий

статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ), а також регулює питання щодо їх утворення, захисту та використання.

Особливістю заповідної справи є її інтегрований характер, що об'єднує аспекти екологічного, земельного, адміністративного, цивільного і навіть кримінального права. Тому правове регулювання цієї галузі має враховувати не лише загальні принципи охорони довкілля, але й специфіку різних категорій природно-заповідних територій [42].

Система нормативно-правових актів, що регулює заповідну справу в Україні, є складною та багаторівневою. Вона охоплює такі складники:

- конституційні положення (статті 16, 50, 66, 92 Конституції України) [1];
- спеціальне екологічне законодавство, зокрема Закон України «Про природно-заповідний фонд України»;
- земельне законодавство (Земельний кодекс України);
- водне, лісове та мисливське законодавство, зокрема Водний та Лісовий кодекси України;
- міжнародні договори, ратифіковані Україною (Бернська, Рамсарська, Орхуська конвенції тощо);
- підзаконні нормативно-правові акти: постанови Кабінету Міністрів України, накази Міндовкілля, а також інструкції та положення щодо окремих категорій природно-заповідного фонду [43].

У статті 3 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» вказано, що до природно-заповідного фонду належать біосферні та природні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, а також штучно створені об'єкти — ботанічні сади, дендропарки та зоологічні парки [20].

Правовий режим цих об'єктів визначається:

- типом території (наприклад, природний заповідник чи регіональний ландшафтний парк);
- режимом охорони й використання (обмеження у господарській діяльності, заборона певних видів діяльності, дозвіл на відвідування тощо);

- формою власності (землі природно-заповідного фонду можуть належати державі, комунальній чи приватній власності, але переважно вони є у державній власності) [2].

Особливе значення має Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду» від 25 серпня 1994 року № 592, яка регулює питання інвентаризації, обліку та моніторингу природно-заповідного фонду [52].

Таким чином, заповідна справа в Україні спирається на масштабну законодавчу базу, яка потребує подальшої систематизації і гармонізації з міжнародними стандартами охорони природи.

1.4. Правовий режим та органи управління територій природно-заповідного фонду

Усі території та об'єкти природно-заповідного фонду України регулюються спеціальним правовим режимом захисту. Відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд», вони поділяються на природні та штучно створені категорії, до яких належать [20]:

- біосферні заповідники;
- природні заповідники;
- національні природні парки;
- регіональні ландшафтні парки;
- заказники;
- пам'ятки природи;
- заповідні урочища;
- ботанічні сади, дендропарки, зоологічні парки [1, 12, 62, 69].

Кожна категорія має свій унікальний правовий режим. Наприклад, на території природних заповідників заборонене будь-яке господарське використання природних ресурсів, тоді як у національних природних парках

допускаються рекреаційна діяльність, наукові дослідження та обмежене господарське використання в окремих зонах [50].

Основними органами, які здійснюють управління природно-заповідним фондом (ПЗФ), є:

- Міністерство охорони довкілля та природних ресурсів України — виконує координаційну функцію та забезпечує загальне управління;
- Державна екологічна інспекція України — відповідає за контроль дотримання природоохоронного законодавства;
- органи місцевого самоврядування — беруть участь у створенні та затвердженні місцевих об'єктів ПЗФ;
- адміністрації природоохоронних територій — забезпечують охоронні заходи, моніторинг, рекреаційне використання та організацію наукової роботи [20].

Управління територіями ПЗФ здійснюється з урахуванням зонування їхньої території на заповідні, буферні, рекреаційні та господарські зони [35].

Порушення правового режиму природно-заповідного фонду передбачає таку відповідальність:

- адміністративну (штрафи за пошкодження об'єктів ПЗФ, самовільне використання ресурсів або незаконну забудову);
- цивільно-правову (відшкодування заподіяної шкоди навколишньому середовищу);
- дисциплінарну (у разі порушень посадовими особами);
- кримінальну відповідальність згідно зі ст. 252 Кримінального кодексу України — за порушення режиму охорони територій ПЗФ [49].

Окрім цього, Закон вимагає від відповідальних осіб відновити пошкоджене природне середовище власним коштом.

Україна також є учасницею кількох міжнародних конвенцій у сфері охорони природи, серед яких:

- Бернська конвенція про захист дикої флори і фауни та природних середовищ;
- Рамсарська конвенція про водно-болотні угіддя міжнародного значення;

- Орхуська конвенція щодо доступу до інформації та участі громадськості в прийнятті екологічних рішень;
- Конвенція про біологічне різноманіття.

Ці міжнародні документи зобов'язують Україну підтримувати мережу охоронюваних територій, забезпечувати участь громадськості та впроваджувати публічний контроль у сфері охорони природи [8, 70].

1.5. Актуальні проблеми та перспективи розвитку заповідної справи в Україні

Основними викликами заповідної справи в Україні залишаються:

- недостатнє фінансування, що не дозволяє більшості об'єктів природно-заповідного фонду ефективно здійснювати охоронну діяльність та розвиватися;
- порушення правового режиму, що проявляється у вигляді незаконних вирубок лісу, будівництва на заповідних територіях та неконтрольованого туризму;
- нестача кваліфікованого персоналу у сфері охорони природи;
- суперечливість законодавчої бази, зокрема конфлікти між екологічним, земельним та лісовим кодексами;
- низький рівень обізнаності населення в питаннях збереження природи [73].

Напрямами перспективного розвитку заповідної справи в Україні можуть стати:

- удосконалення екомоніторингу та створення цифрового кадастру об'єктів природно-заповідного фонду;
- впровадження міжнародних стандартів управління заповідними територіями;
- активне залучення громадськості через екотуризм та освітні ініціативи;
- проведення реформи законодавства для його узгодження з європейськими нормами;
- розширення площі природоохоронних територій з метою досягнення європейських цільових показників (30% території під охороною) [56].

2. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОВЕЛЬСЬКОГО РАЙОНУ

Ковельський район утворено 17 липня 2020 року та є найбільшим районом Волинської області. Він сформувався шляхом об'єднання територій колишніх Турійського, Шацького, Старовижівського, Ратнівського, Любомльського та Ковельського районів. Район охоплює 23 територіальні громади, куди входять 383 населені пункти, серед яких 2 міста, 9 селищ та 372 села, і яких розподілено на 92 старостинські округи. Населення району станом на 2020 рік становить 269,6 тисячі осіб, а його площа — 7658,7 км². Адміністративний центр розташований у місті Ковель. До складу району входять такі громади: Велимченська, Велицька, Вишнівська, Голобська, Головненська, Дубечненська, Дубівська, Заболоттівська, Забродівська, Ковельська, Колодяжненська, Луківська, Люблинецька, Любомльська, Поворська, Ратнівська, Рівненська, Самарівська, Сереховичівська, Смідинська, Старовижівська, Турійська та Шацька[5, 44, 71, 72].

Рис. 2.1. Картохема Ковельського району [72].

2.1. Геолого - геоморфологічні умови

Ковельський район розташований на Волино-Подільській плиті Руської платформи, фундамент якої складений із сильно дислокованих кристалічних порід архею-протерозою [5].

Рис. 2.2. Тектонічна карта Ковельського району (складена за [5]).

Кристалічний фундамент нахилється з південного сходу на північний захід. На північному сході, в районі Ратного, його залягання знаходиться на

глибині від 400 до 1000 метрів. У центральній частині району ця глибина збільшується до 1000–2000 метрів. Найглибше фундамент залягає в районі Шацьких озер — понад 2000 метрів, рис.2.2..

Умовні позначення

КАЙНОЗОЙ Палеогенова система

P_{2kv} Київська світа. Глауконітові піски, глини.

МЕЗОЗОЙ Крейдіяна система

K_{2m} Маастріхський ярус. Крейда, мергель.

K_{2sr} Кампанський ярус. Крейдоподібний мергель.

K_{2st} Сантонський ярус. Крейда, крейдоподібний мергель.

K_{2sp} Кояньякський ярус. Крейда, мергель.

K_{2t} Туронський ярус. Крейда писальна, крейдоподібний мергель.

2.3. Геологічна карта Ковельського району (складена за [5]).

Через територію району проходять дві зони розломів: Стохідська та Вижівська (рис. 2.2). Геологічна будова району представлена відкладами різних геологічних епох, зокрема: поліською серією рифейських відкладів протерозою, волинською та канилівською серіями вендських відкладів

протерозою, а також нижньокембрійськими шарами балтійської серії (обзирські, стохідські, рівненські шари), які складаються з пісковиків, алевролітів та аргелітів. Також до складу входять ордовіцькі нерозчленовані відклади (теригенно-карбонатні породи), нижньосилурські відклади Венлокського та Лландоверійського ярусів (вапняки, глинисті сланці), туронський ярус крейдяної системи мезозойського періоду (писальна крейда, крейдоподібний мергель) і коньякський ярус цієї ж системи (крейда та мергель). Крім того, присутні відклади Київської світи палеогенової системи кайнозою, представлені глауконітовими пісками і глинами (рис. 2.3) [5, 44].

2.4. Карта четвертинних відкладів Ковельського району (складена за [5]).

На теренах району переважають породи четвертинного віку, представлені різними типами відкладів. Середньочетвертинні водно-льодовикові відклади включають піски різних фракцій, суглинки та супіски. Моренні

середньочетвертинні відклади складаються з валунних супісків і піщано-гравійних сумішей. Верхньочетвертинні алювіальні відклади першої надзаплавної тераси характеризуються пісками та суглинками. Також зустрічаються верхньокрейдові відклади, представлені крейдою та мергелями, сучасні болонні відклади у вигляді торфу з різним ступенем розкладу, а також еолові відклади (піски). Потужність четвертинних порід варіюється від 6 до понад 100 метрів, як показано на рис. 2.4 [5, 19].

Поверхня Ковельського району в основному рівнинна, за винятком кількох підвищень, що спостерігаються на південній і центральній частинах регіону, як проілюстровано на рис. 2.5.

Рис.2.5. Фізична карта Ковельського району (складена за [5]).

Акумулятивні процеси на території визначили формування рельєфу району. Стародавні зледеніння призвели до утворення різноманітних четвертинних відкладень, представлених переважно валунними пісками, супісками та суглинками. У північній частині району ці нашарування сягають 21-50 метрів, тоді як у південній частині потужність четвертинних відкладень (5-10 метрів),

Рис.2.6. Геоморфологічна карта Ковельського району

(складена за [5]).

а в багатьох місцях вони взагалі відсутні, тому на денну поверхню виступають корінні породи — мергель крейджаної системи. Ці крейджані породи зазвичай прикриті лише шаром ґрунту та представляють дольодовикову денудаційну поверхню, з якої малопотужні льодовикові відклади були частково або повністю змиті. Таким чином, для району характерні і денудаційні форми рельєфу [5].

Флювіальний рельєф представлений широкими, неглибокими річковими долинами з пологими схилами, які мало виражені.

У будові долин переважають заплави та перші надзаплавні тераси, які лише трохи піднімаються над рівнем води. Ширина заплав у гирлових частинах долин Вижівки, Турії та Прип'яті становить 8-10 км.

Флювіо-гляціальний рельєф проявляється у вигляді долин, якими колись стікали льодовикові води. Одна з таких долин розташована міжріччям Турії і представлена невеликими долиноподібними зниженнями, на яких зустрічаються переважно заболочені озера, рис. 2.6. [19, 44].

Гляціальні форми рельєфу, такі як ози, ками та кінцево-моренні пасма, характерні для околиць Ковеля.

Еоловий рельєф зустрічається переважно на перших надзаплавних терасах Прип'яті, Турії та Вижівки, де виразно спостерігаються піщані відклади.

Карстові форми рельєфу представлені западинами різних розмірів і глибин. Деякі глибокі западини заповнені водою й утворюють карстові озера, серед яких найбільш глибокими є Світязь і Сомине. Неглибокі карстові западини часто замулені й нині виглядають як круглі або овальні заболочені пониження. Карстові форми переважно поширені там, де близько до поверхні залягають крейджано-мергелеві породи з високим вмістом легкорозчинного вапна [5, 44].

Групи карстових озер і западин найбільш поширені в районах Шацька, Ратного, Любомля та Турійська, де крейджано-мергелеві породи не вкриті четвертинними утвореннями. Проте не всі озера району мають карстове походження — значна їх частина утворилася у заплавах річок. На відміну від

карстових озер, які переважно живляться підземними водами, заплавні озера отримують воду як з річкових джерел, так і з ґрунтових вод [19].

Денудаційні форми рельєфу також характерні для Полісся. Вони виникли в дольодовиковий період на межиріччях і представлені горбистими вододілами, що підносяться на 20-30 метрів над прилеглими долинами. Такі форми характерні для районів навколо Ковеля та Турійська [5, 44].

Крім того, у районі поширений рельєф, сформований торфовищами, які займають значні площі, зокрема в долині Прип'яті та міжріччях Турії й Вижівки.

2.2. Метеорологічні умови

Клімат Ковельського району, як і всієї Волинської області, має помірно-континентальний характер із теплим, вологим літом та м'якою, переважно хмарною зимою. Сумарна сонячна радіація варіюється від 98 до 102 ккал/см², а річний радіаційний баланс становить 40–45 ккал/см², що суттєво впливає на формування температурного режиму Полісся. Кількість годин сонячного сяйва досягає 1500–1800 і поступово збільшується із заходу на схід. Середня температура найхолоднішого місяця, січня, варіюється в межах від -4,4°C до -5,1°C у напрямку з заходу на схід (на прикладі станції Ковель). У цьому місяці січневі ізотерми розташовуються в субмеридіальному напрямку. Водночас середні температури найтеплішого місяця, липня, коливаються від +17,0°C до +18,8°C. Ці середньорічні показники можуть значно відхилятися: найнижчі температури фіксуються у січні або лютому й сягають -32...-39°C, найвищі— у липні-серпні з піковими показниками +33...+39°C. Тривалість періоду, коли середньодобові температури перевищують 0°C, становить від 240 до 260 днів. Вегетаційний період триває з другої декади квітня і закінчується в третій декаді жовтня. Весняні заморозки на ґрунті зазвичай припадають на 5–15 травня, а в окремі роки можливі й у першій половині червня. Осінні заморозки стартують із кінця вересня або на початку жовтня. Безморозний період у середньому триває від 165 до 180 днів, рис.2.7. [44].

Погодні умови району значною мірою залежать від циркуляційних процесів атмосфери. Найбільший вплив мають атлантичні повітряні маси, крім того, спостерігається надходження повітря арктичного походження. Повітря тропічного походження відіграє незначну роль. Взимку домінує перенесення атлантичних повітряних мас, що супроводжується потеплінням і відлигами. У літній період атлантичне повітря трансформується в континентальне. При цьому його надходження часто супроводжується активними циклонами. Арктичне повітря взимку спричиняє різке похолодання, а навесні — пізні заморозки[5].

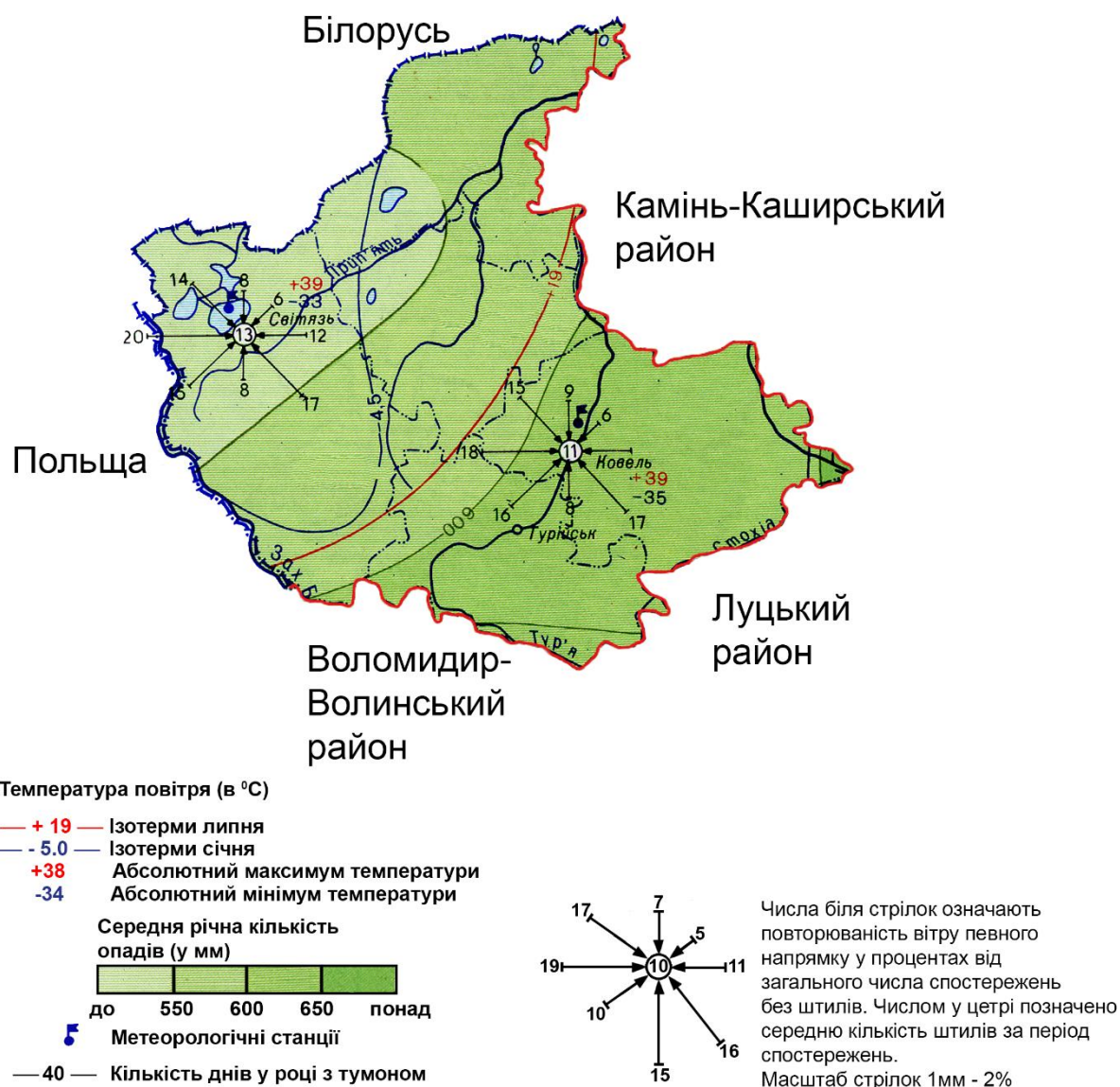

Рис. 2.7. Кліматична карта Ковельського району (складена за [5]).

Волинське Полісся є найбільш зволоженою рівнинною територією України завдяки великій кількості атмосферних опадів. Середньорічна кількість тут становить 550-650 мм (або 5500-6500 тонн води на 1 гектар). Проте спостерігаються значні коливання: в окремі роки кількість опадів може досягати 1000 мм або знижуватися до 300 мм. Основна частина опадів випадає у теплий період року, з квітня по жовтень, з піком у червні та липні. У ці місяці часто трапляються рясні дощі та зливи. Найчастіше в регіоні випадають невеликі дощі, причому майже половина днів року є дощовими, іноді з безперервними опадами протягом кількох днів поспіль [19].

Сніговий покрив зазвичай формується у другій декаді грудня і тримається близько 65-75 днів із середньою висотою 11-15 см. Ґрунт промерзає на глибину 40-50 см, причому цей показник залежить не лише від температури та товщини снігового покриву, а й від типу ґрунту. Болота, особливо неосушені, промерзають значно менше, до 15-20 см, а деякі ділянки можуть взагалі не промерзати [5, 44].

Найвища відносна вологість повітря спостерігається взимку та восени і становить 80-85% о 13 годині дня. Найменша вологість фіксується у травні – близько 48-54%. Днів із вологістю нижче 30% (посушливих) на рік буває від 13 до 20, більшість із них припадає на травень. Зволоження території визначається не лише кількістю опадів, а й рівнем випаровування. У Поліссі природне випаровування з поверхні ґрунту та рослин становить приблизно 450 мм. Оскільки кількість опадів перевищує випаровування, регіон має позитивний баланс вологи з коефіцієнтом зволоження від 2,4 до 2,6 і більше. Проте навіть тут можливі періодичні ґрунтові посухи через піщані ґрунти, які швидко втрачають вологу і погано її накопичують [5, 44].

Перехід від літа до осені зазвичай поступовий із частими теплими поверненнями. Перша половина осені переважно суха і тепла, а похмура та дощова погода починається наприкінці жовтня. Зима м'яка та хмарна, з частими відлигами. У цей час сніг може танути повністю, але потім сніговий покрив

відновлюється. В окремі зими такі явища можуть повторюватися кілька разів, що іноді призводить до утворення льодяної кірки на поверхні ґрунту [19, 44].

2.3. Поверхневі води

Поверхневі води Ковельського району складаються з річок і озер. Деякі з річок витікають саме на території області. Через незначний похил русел, річки мають повільну течію (0,1–0,3 м/с) і за своїм гідрологічним режимом належать до рівнинного типу (рис. 2.8).

На півночі району протікає права притока Дніпра – річка Прип'ять, яка має протяжність близько 170 км у межах регіону і бере свій початок саме в Ковельському районі. У басейні Прип'яті налічується приблизно 105 річок і струмків. Другою за величиною водною артерією є річка Турія, яка також належить до однієї з найдовших. Її довжина становить 192,9 км, а площа басейну сягає 2922,86 км². Річка бере початок поблизу села Затурці Володимир-Волинського району (раніше Локачинського), що на Волинській височині [5].

Рис. 2.8. Карта поверхневих вод району (складена за [5]).

Річки Ковельського району мають змішане живлення, де домінує снігове. Приблизно 60-70% водного стоку утворюється за рахунок талих снігових вод,

що спричиняють значну весняну повінь. У літній та зимовий періоди трапляються дощові паводки.

Озера району переважно карстового походження. У заплавах річок, на місці старих русел, утворилися заплавні озера. Карстові озера живляться підземними водами та атмосферними опадами. Некарстові вододільні озера швидко заростають через постійний приплив вод, багатих органічними рештками [36].

Основними чинниками залуження озер регіону є органічні утворення. Природні умови всіх озер сприяють розведенню риби та водоплавних птахів.

Територія Ковельського району, як і всієї Волинської області, лежить у межах Волино-Подільського артезіанського басейну, де поширені прісні та мінералізовані води. Водонесні горизонти формуються у відкладах палеозою, мезозою і кайнозою, серед яких виділяється кілька самостійних шарів. Один із водонесних горизонтів утворений пісковиками рифею-кембрію. Його поклади, розкриті свердловинами на глибині до 175 метрів, характеризуються напірними прісними водами гідрокарбонатно-кальцієвого складу з високими смаковими якостями. Цей горизонт забезпечує водопостачання Ковеля, Любомля, Турійська, Ратного та Шацька [36, 44].

Четвертинні відклади в районі представлені флювіогляціальними пісками, суглинками та моренами. Разом із корою вивітрювання верхньої крейди вони утворюють перший водонесний горизонт, що залягає на глибині від 2,5 до 8 метрів. Його запаси тісно залежать від атмосферних опадів, а режим суттєво обумовлюється рівнем річкових вод.

На рівнинних ділянках району підземний стік є уповільненим, через що зростає заболоченість території. Поліські умови також відображаються на властивостях води цього горизонту: у криницях вона часто буває мутною, з жовтавим відтінком і неприємним присмаком. Загалом поліська частина Волині багата на поверхневі води та має значні запаси підземних, придатних для широкого використання ресурсів [5, 44].

2.4. Ґрунти

На Ковельщині переважають азональні та гідроморфні ґрунти, що обумовлено низинним рельєфом і наявністю піщаних і супіщаних відкладів. Тут зустрічаються дерново-підзолисті, дернові, лучні, болотні ґрунти, а також торфовища [68].

Дерново-підзолисті піщані та глинисто-піщані ґрунти, розташовані на піщаних і супіщаних площах, широко поширені в Ковельському районі. Разом із дерново-підзолистими глеєвими та супіщаними ґрунтами на водно-льодовикових відкладах вони займають значну територію району. Ці ґрунти залягають на слабохвилястих вододільних просторах і терасах річок. Вони є найбільш бідними за якістю в регіоні, містять лише 0,6-1,3% гумусу і мають низьку забезпеченість рухомими формами поживних речовин: азотом (1,1-6,5 мг/100 г), фосфором (0,4-5,5 мг/100 г) та калієм (0,3-4,5 мг/100 г), рис.2.9. [68].

Дерново-оглеєні та лугово-болотні ґрунти також зустрічаються на північ від селища Ратне, а також на північний схід від селищ Шацьк та Стара Виживка в долинах річки Прип'ять.

Глеюваті та сильно глеюваті відміни дерново-підзолистих ґрунтів займають невеликі пониження серед інших ґрунтів, зі змінним ступенем опідзолення, механічним складом та кислотністю. Особливістю цих ґрунтів є близьке залягання до поверхні ґрунтових вод (50-100 см), ознаки оглеєння, та іноді торфованість гумусового горизонту, що призводить до незадовільного водно-повітряного режиму.

Лучні ґрунти поширені переважно в басейнах річок Турія, Прип'ять і Виживка. Вони характеризуються високою потенціальною родючістю завдяки регулярному надходженню шару мулу. Цей мул містить карбонати та інші поживні елементи, які сприяють створенню сприятливого водно-повітряного режиму [5, 44].

На периферії боліт і в заплавах річок розташовані дернові ґрунти, утворені під трав'янистою й чагарниковою рослинністю в гідроморфних

умовах. Вони бідні на поживні речовини й переважно використовуються як кормові угіддя.

Болотні ґрунти переважають у долинах річок Прип'ять, Турія й Вижівка, де умови сприяють активному болотному процесу через високу кількість опадів та рівнинність території.

Умовні позначення

1	Дерново-підзолисті піщані і глинисто-піщані на піщаних та супіщаних відкладах
2	Дерново-підзолисті глеєві піщані і глинисто-піщані на піщаних і супіщаних відкладах
3	Дерново-підзолисті супіщані, легкосуглинні на водно-льодовикових відкладах
4	Дерново-підзолисті супіщані підстелені елювієм карбонатних порід у комплексі з дерновими карбонатними
5	Дернові карбонатні супіщані на елювії щільних карбонатних порід
10	Дернові оглеєні і луково-болоїні, глинисто-піщані і супіщані на водно-льодовикових відкладах
11	Торф'яно-болотні і торфовища низові

Рис.2.9. Карта ґрунтів Ковельського району (складена за [5]).

Торфові ґрунти формуються на широких заплавах річок, прохідних долинах та замкнених улоговинах, переважно у формі низинних торфовищ з торф'янисто-осоковим походженням [68].

2.5 .Рослинний, тваринний світ і ландшафти

Ковельський район належить до Західноукраїнської геоботанічної підпровінції. Основну частину регіону складають ліси з характерними лісоутворюючими породами: сосна звичайна, вільха чорна, береза бородавчаста, дуб черешчатий та осика [19, 31, 54].

Загальна флора судинних рослин області нараховує 1525 видів, серед яких 343 є інтродуцентами та культиватами. У регіоні виявлено 72 види рослин, занесених до Червоної книги України [58].

Рослинний покрив Ковельського району представлений переважно сосновими, дубовими, березовими, вільховими та осиковими лісами. Деревна рослинність включає такі види, як сосна звичайна, дуб звичайний, граб звичайний, береза повисла та вільха клейка. Осикові насадження трапляються частіше на місцях порубок і згарищ широколистяних і хвойно-широколистяних лісів. Березові ліси поширені як на територіях природних соснових масивів, так і серед широколистяних деревостанів [5, 44].

Ліси району багаті на лікарські рослини. Тут можна знайти лепеху звичайну, багно звичайне, барвінок малий, брусницю, валеріану, бабівник трилистий, материнку звичайну, звіробій, суниці лісові, калину звичайну, конвалію, перстач прямостоячий, малину, мати-й-мачуху, собачу кропиву п'ятилопатева, сухоцвіт багновий, мучницю звичайну, цмин пісковий, чорницю, шипшину тощо.

Серед ягідників типовими є брусниця, буяхи, ожина, суниці, журавлина, малина та чорниця.

Грибне різноманіття представлено боровиками, сироїжками їстівними, лисичками справжніми, масляками звичайними, підберезовиками, опеньками справжніми, зеленушками та іншими видами [5, 44].

Серед рідкісних і зникаючих видів рослин можна виділити альдрованду пухирчасту, баранець звичайний, водяний горіх, журавлину дрібнолисту, латаття біле, лілію лісову, цибулю ведмежу та любку дволисту [64, 65].

У північній частині району зосереджено значне різноманіття болотних фітоценозів, багато з яких мають перехідний характер до заболочених луків. Торфовий шар типових боліт переважно утворений сфагновими мохами та осоками. Живий покрив складається здебільшого з журавлини, багна болотяного, підбілу звичайного, осоки малоквіткової та інших рослин [5, 44]

Мезотрофні болота відзначаються багатим різноманіттям рослинного світу. Це рідколісно-чагарниково-сфагнові угруповання, у складі живого покриву яких, крім раніше згаданих видів, зустрічаються також куничник ланцетний, осока мезотрофна та молінія голуба [58].

Сучасні луки переважно мають післялісове походження. Вони поширені на високих терасах річок і межиріччях та складаються головним чином з угруповань вівсяниці червоної й вівсяниці лучної. Такі ландшафти відомі своїм флористичним багатством і досить високою продуктивністю. У їхньому складі зазвичай присутні цінні кормові трави, як-от грястиця звичайна, тонконіг лучний, трясучка середня, тимофіївка лучна та інші. Крім того, часто трапляється декоративне різнотрав'я: ромен звичайний, волошка лучна, перстач прямостоячий тощо, рис.2.10. [31].

Значну частину площ у регіоні займають також сільськогосподарські угіддя, утворені на місці колишніх соснових і сосново-березових лісів або осушених боліт.

Тваринний світ Ковельського району дуже багатий і представлений великою кількістю видів. Для мішаних лісів характерні такі представники фауни: лисиця, вовк, заєць-русак, білка, лось, дикий кабан, козуля європейська, ласка, бобер, ондатра та інші, рис.2.12.

Серед обитателів орних земель можна виділити бурозубку малу й білогрудку, крота, горностая, звичайного хом'яка тощо. До орнітофауни належать сірі чаплі, чорні лелеки, глухарі, пугачи, різні види дятлів (великий

строкатий, трипалій, малий строкатий і чорний), зозулі, сови, шуліка червоний, журавель сірий, куріпка сіра, перепели, жайворонки та польові луневі [19, 44].

Серед плазунів поширені болотна черепаха, веретільниця, ящірки (прудка й живородна), гадюка звичайна та вуж. До земноводних належать тритони (звичайний і гребінчастий), жаба озерна, квакша, ропухи (звичайна й сіра) та трав'яна жаба [45].

Рис.2.10. Карта рослинності Ковельського району (складена за [5]).

Рис.2.11. Карта лісів Ковельського району (складена за [38, 5]).

Водна фауна представлена видрою річковою, ондатрою та бобрами. Іхтіофауна в районі надзвичайно різноманітна. До промислових видів риб відносяться щука, лин, лящ, короп, сом, карась, плітка, вугор і окунь. Для підвищення продуктивності екосистем протягом багатьох років здійснювали планомірну акліматизацію та реакліматизацію тварин [71].

Важливою практикою є розселення ондатри, бобра, дикого кабана, плямистого оленя та дикого кролика. Також створюється мережа заповідників і врегульований сезон полювання.

Природні умови Камінь-Каширського району спричинили різноманітність ландшафтів, рис.2.13. Тут наявні природно-територіальні комплекси заплав і долин стоку: заболочені заплави поліських річок із різнотравно-осоковими луками на торфово-болотних ґрунтах (частково осушені); заболочені заплави середніх річок із луками на торфовищах (також частково осушені); старичні пониження з очеретяно-осоковими болотами й

луками на болотних і лугово-болотних ґрунтах і торфовищах, частково осушені [47].

Тваринний світ Ковельського району

Рис.2.12. Карта тваринного світу Ковельського району

(складена за [38, 5]).

Природно-територіальні комплекси терас у досліджуваному районі включають: нерозчленовані перші та другі тераси поліських річок, вкриті різнотравно-злаково-осоковими луками та чорничниковими сосняками, що формуються на дерново-слабко- та середньопідзолистих ґрунтах, частково розорані; борові тераси, представлені сосняками лишайниковими і ялівниковими, які ростуть на дерново-скрито-підзолистих і дерново-слабкопідзолистих ґрунтах; заболочені низини терас з крупноосоковими та трав'яно-сфагновими болотами, луками, що заросли чагарниками, на трав'яно-болотних ґрунтах і торфовищах, частково осушені [66].

Природні територіальні комплекси межиріч займають понад 50% площі району. Вони представлені: межирічними пониженнями з осоковими луками і трав'яно-сфагновими болотами на торфово-болотних ґрунтах і торфовищах, частково осушеними; зандровими рівнинами, вкритими зеленомоховими та

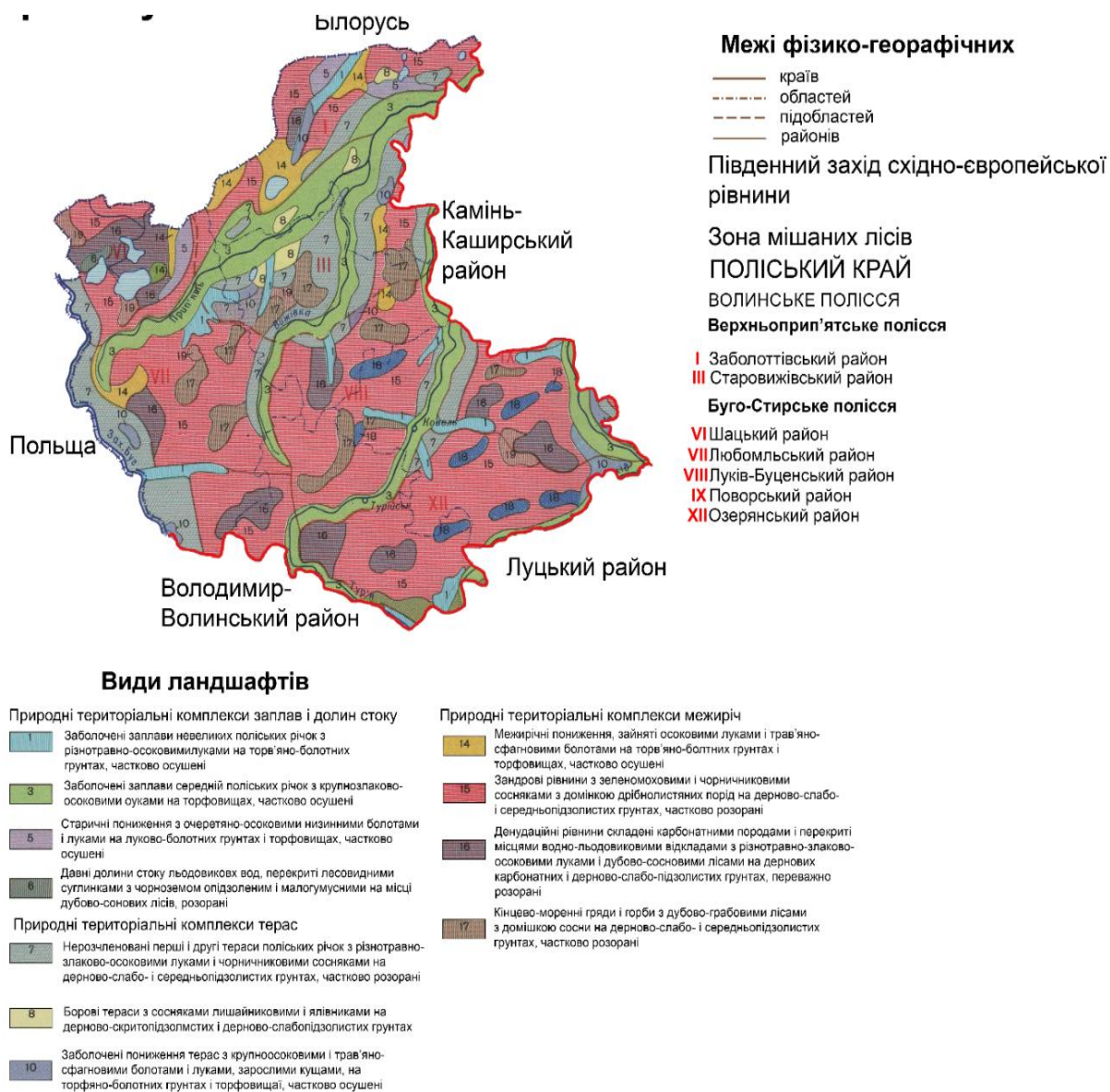

Рис.2.13. Карта природно-територіальних комплексів Ковельського району (складена за [38, 5]).

чорничниковими сосняками з домішкою дрібнолистяних порід, які формуються на дерново-слабо- та середньопідзолистих ґрунтах, частково розорані; денудаційними рівнинами, утвореними карбонатними породами з водно-льодовиковими відкладами, які покриті різнотравно-злаково-осоковими луками та дубово-сосновими лісами на дернових карбонатних і дерново-слабопідзолистих ґрунтах, частково розораними; кінцево-моренними грядками

та горбами з дубово-грабовими лісами з домішкою сосни, що розвиваються на дерново-слабо- та середньопідзолистих ґрунтах і частково розорані; еоловими пасмами та горбами із сосняками лишайниковими і вересовими з домішкою ялівника, що формуються на дерново-скрито- та слабопідзолистих ґрунтах.

Ковельський район за своїми ландшафтними особливостями належить до південного заходу Східноєвропейської рівнини, поліського регіону Волинського Полісся (Верхньоприп'ятського Полісся). Він охоплює сім адміністративних територій: Заболоттівську, Старовижівську, Шацьку, Любомльську, Луків-Буценську, Поворську та Озерянську. Різноманітність природних умов району зумовлена значною строкатістю четвертинних відкладів Полісся, а також варіаціями у глибині залягання ґрунтових вод. Це створює картину з різними рівнями заболоченості місцевості [5].

3.АНАЛІЗ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ КОВЕЛЬСЬКОГО РАЙОНУ

3.1. Сучасний стан природно-заповідного фонду

Сучасний природно-заповідний фонд Ковельського району включає різноманітні об'єкти, представлені ландшафтними, ботанічними, зоологічними, гідрологічними та орнітологічними заказниками, ботанічними заповідниками та ботанічними пам'ятками природи. Серед них лише один об'єкт має статус загальнодержавного значення, тоді як решта віднесені до місцевого рівня.

Заповідні території є природними ландшафтами, які вилучаються з господарського використання і призначені для збереження природи та її охорони.

У природно-заповідний фонд району входять такі категорії об'єктів: національний природний парк, заказники (ландшафтні, лісові, ботанічні, загальнозоологічні, орнітологічні, іхтіологічні, гідрологічні та загальногеологічні), пам'ятки природи (комплексні, ботанічні, зоологічні, гідрологічні), а також парк садово-паркового мистецтва, (Таблиця 3.1., Додаток А) [45, 72].

Станом на 01.01.2025 року у Ковельському районі нараховується 135 об'єктів природно-заповідного фонду із загальною площею 92 809,62 га. З них 9 об'єктів мають статус загальнодержавного значення, решта – місцевого. Показник заповідності району складає 12,12 % від загальної площі, що перевищує середній обласний показник (11,72 %) на 0,4 % [71, 73].

Серед найбільш цінних об'єктів Ковельського району, що зберегли свою природну первозданність, варто виділити: - Шацький природний національний парк; - ландшафтні заказники загальнодержавного значення: «Нечимне», «Чахівський», «Мошне», «Згоранські озера»; - ботанічний заказник загальнодержавного значення «Втенський»; - пам'ятки природи загальнодержавного значення: «Озеро Святе», «Здоров'я», «Дубечнівський» [45, 46, 47].

Таблиця 3.2.

Природно-заповідний фонд Ковельського району (на 01.01.2025 р.)[73]*

№ з/п	Тип	Площа, в га	Кількість, шт
Загальнодержавного значення			
1	Національні природні парки	48977,00	1
2	Заказники	1021,80	5
3	Пам'ятки природи	59,60	3
Всього об'єктів загальнодержавного значення		50058,40	9
Місцевого значення			
4	Ландшафтні заказники	5442,50	11
5	Лісові заказники	3254,40	12
6	Ботанічні заказники	762,90	11
7	Загальнозоологічні заказники	22178,22	12
8	Орнітологічні заказники	1645,30	3
9	Гідрологічний заказники	7710,80	23
10	Загальногеологічні заказники	90,10	1
11	Іхтіологічні заказники	46,00	1
Всього заказники		41130,22	74
12	Заповідні урочища	1447,00	5
13	Ботанічна пам'ятка	149,14	40
14	Гідрологічна пам'ятка	0,16	4
15	Зоологічна пам'ятка	16,30	2
Всього пам'ятки природи		165,60	46
16	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	8,40	1
Всього об'єктів місцевого значення		42751,22	126
Всього		92809,62	135

* складена автором за матеріалами [75]

3.2. Природно-заповідні об'єкти загальнодержавного значення

На території Ковельського району розташовано 9 природно-заповідних об'єктів загальнодержавного значення, які займають загальну площу 50058,40 га. До них належить національний парк, п'ять заказників та три пам'ятки природи (див. таблицю 3.3) [73, 75].

Найбільшим об'єктом є Шацький національний природний парк, створений постановою Ради Міністрів УРСР 28 грудня 1983 року №533, із загальною площею 32515,0 га. Цей парк включає ландшафтні заказники «Озеро Кримне», «Озеро Пісочне», «Озеро Пулемецьке» та «Озеро Світязь» (разом відомі як Шацькі озера), які ще в 1974 році отримали статус заказників. Також у склад парку входять зоологічна пам'ятка природи «Озеро Климівське» і гідрологічні пам'ятки «Болото Луки», «Болото Мелеване» та «Болото Піддовге-Підкругле», які набули охоронного статусу у 1975 році [37, 46, 47].

Сьогодні до території парку також входять ботанічний заказник загальнодержавного значення «Втенський» (130,0 га), а також кілька об'єктів місцевого значення: лісові заказники «Рошанський» (14,6 га) та «Ялинник» (83,0 га), іхтіологічний заказник «Соминець» (46,0 га) і чотири ботанічні пам'ятки природи. Загальна площа парку становить 48977,00 га [25]

Згідно з функціональним зонуванням, територію парку поділено на кілька зон: заповідну площею 5446,2 га, зону регульованої рекреації – 12836 га, стаціонарної рекреації – 1027,4 га та господарську зону – 29666,7 га [76].

Шацький національний природний парк створений з метою збереження, відновлення та раціонального використання унікальних природних комплексів Шацького поозер'я. Особлива увага приділяється охороні водно-болотних угідь міжнародного значення та розвитку співпраці у сфері збереження біорізноманіття та ландшафтів. У межах парку розташовано цінні природні комплекси: озера, болота та лісові масиви, де налічується понад 900 видів рослин. Серед них – лілія лісова, хвощ великий, водяний горіх, росички англійська і середня, що занесені до Червоної книги України.

Парк має важливе історичне та естетично-культурне значення завдяки гармонійному поєднанню природних і культурних ландшафтів, які використовуються для відпочинкових, освітніх, наукових і культурних потреб [76].

У Ковельському районі також знаходяться п'ять заказників загальнодержавного значення: чотири ландшафтні («Нечимне», «Чахівський», «Мошне», «Згоранські озера») і один ботанічний («Втенський») із загальною площею 1021,80 га [60].

Таблиця 3.3.

Природно-заповідний фонд Ковельського району загальнодержавного значення (на 01.01.2025 р.)[73, 75]*

№ з/п	Тип	Площа, в га	Кількість, шт
1	Національні природні парки	48977,00	1
2	Заказники	1021,80	5
3	Пам'ятки природи	59,60	3
Всього	50058,40	9	

* складена автором за матеріалами [75]

Рис. 3.1. Діаграма площ загальнодержавних природоохоронних об'єктів Ковельського району (складено автором за матеріалами [73, 75]).

Заказник "Згоранські озера" площею 705,6 га є цінним природним комплексом, що включає озера карстового походження: Велике Згоранське (148,5 га), Мале Згоранське (28,5 га), Оріхівське (6,9 га). Територія оточена лісами та болотами й охоплює також урочища "Софіянівський" (87,6 га) і "Урощище Суничник" (99,0 га) [74].

Ландшафтний заказник «Нечимне» загальнодержавного значення займає площу 40 га й знаходиться в межах Ковельського району Волинської області. Природний комплекс включає озеро Нечимне (карстового походження), сфагнове болото, кольорові луки та високобонітетні насадження дуба черешчатого. Створено заповідник 25 лютого 1980 року відповідно до Постанови Ради Міністрів УРСР як територію загальнодержавного значення.

Заказник розташований за 8 км на північний захід від села Скулин у Скулинському лісництві філії «Ковельське лісове господарство» [77].

Заказник «Чахівський», площею 72,9 га, є ландшафтним заказником загальнодержавного значення, розташований на південь від села Прип'ять. Об'єкт існує з 1994 року на підставі указу президента України. До його складу входять озеро Чахове (34 га), сфагнове болото (1,8 га) та вільхово-березові насадження віком до 75 років. На цій території зберігаються рідкісні види рослин, такі як альдрована пухирчаста, шейхцерія болотна, низька береза, а також занесені до Червоної книги тварини: лелека чорний і журавель сірий [78].

Ландшафтний заказник «Мошне» площею 73,3 га знаходиться на північ від села Сильне. Він з'явився завдяки указу президента в 1994 році. У заказнику охороняється озеро Мошне (20 га), довкола якого ростуть соснові ліси віком 140 років, а також березово-осикові насадження. Тут мешкають різні види риб, земноводних, плазунів і птахів: наприклад, вугор європейський, тритон звичайний, вухата сова та багато інших. Серед рослин трапляються рідкісні види, включаючи молодильник озерний і журавлину дрібноплідну [79].

Ботанічний заказник «Втенський» займає площу 130 га та охоплює сфагнове болото з угрупованнями сосни й берези. Рослинний покрив

представлений осокою стрункокореневою, багном і рідкісними видами — журавлиною дрібноплідною, росичкою середньою та англійською.

Гідрологічна пам'ятка природи «Озеро Святе» площею 44 га розташована неподалік села Тур. Заповідана територія створена у 1975 році. Озеро карстового походження має глибину до 15 м та прозору воду. Береги піщані та вкриті сосновими лісами з дубами старше 120 років. Орнітофауна представлена видами куликів і качок: баранцями, чирянками тощо. Серед ссавців тут зустрічається бобер європейський [80].

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Дубечнівський» займає площу 2 га в Дубечнівському лісництві Старовижівського лісового господарства Ковельського району Волинської області.

Створений Указом Президента України № 715/96 від 20 серпня 1996 року з метою збереження місця зростання 123 видів рідкісних та екзотичних дерев і чагарників, серед яких платан західний, тюльпанове дерево та софора японська. Утворений Указом Президента України № 715/96 від 20.08.1996 року з метою збереження місця зростання 123 видів рідкісних та екзотичних порід дерев і чагарників, зокрема платан західний, тюльпанове дерево, софора японська [81].

3.3. Природно-заповідні об'єкти місцевого значення

До природно-заповідного фонду місцевого значення належать 126 об'єктів. Серед них виділяються: заказники — ландшафтні (11), лісові (12), ботанічні (11), загальнозоологічні (12), іхтіологічні (1), загальногеологічні (1), орнітологічні (3) та гідрологічні (23); заповідні урочища (5); пам'ятки природи — ботанічні (40), гідрологічні (4), зоологічні (2); а також парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва (1). Детальна інформація наведена в таблиці 3.1 і додатку А [73, 75].

Таблиця 3.4.

Природно-заповідний фонд Ковельського району місцевого значення
(на 01.01.2025 р.) [73, 75]*

№ з/п	Тип	Площа, в га	Кількість, шт
1	Ландшафтні заказники	5442,50	11
2	Лісові заказники	3254,40	12
3	Ботанічні заказники	762,90	11
4	Загальнозоологічні заказники	22178,22	12
5	Орнітологічні заказники	1645,30	3
6	Гідрологічний заказники	7710,80	23
7	Загальногеологічні заказники	90,10	1
8	Іхтіологічні заказники	46,00	1
Всього заказники		41130,22	74
9	Заповідні урочища	1447,00	5
10	Ботанічна пам'ятка	149,14	40
11	Гідрологічна пам'ятка	0,16	4
12	Зоологічна пам'ятка	16,30	2
Всього пам'ятки природи		165,60	46
13	Парки-пам'ятки садово- паркового мистецтва	8,40	1
Всього об'єктів місцевого значення		42751,22	126

* складено автором за [73, 75]

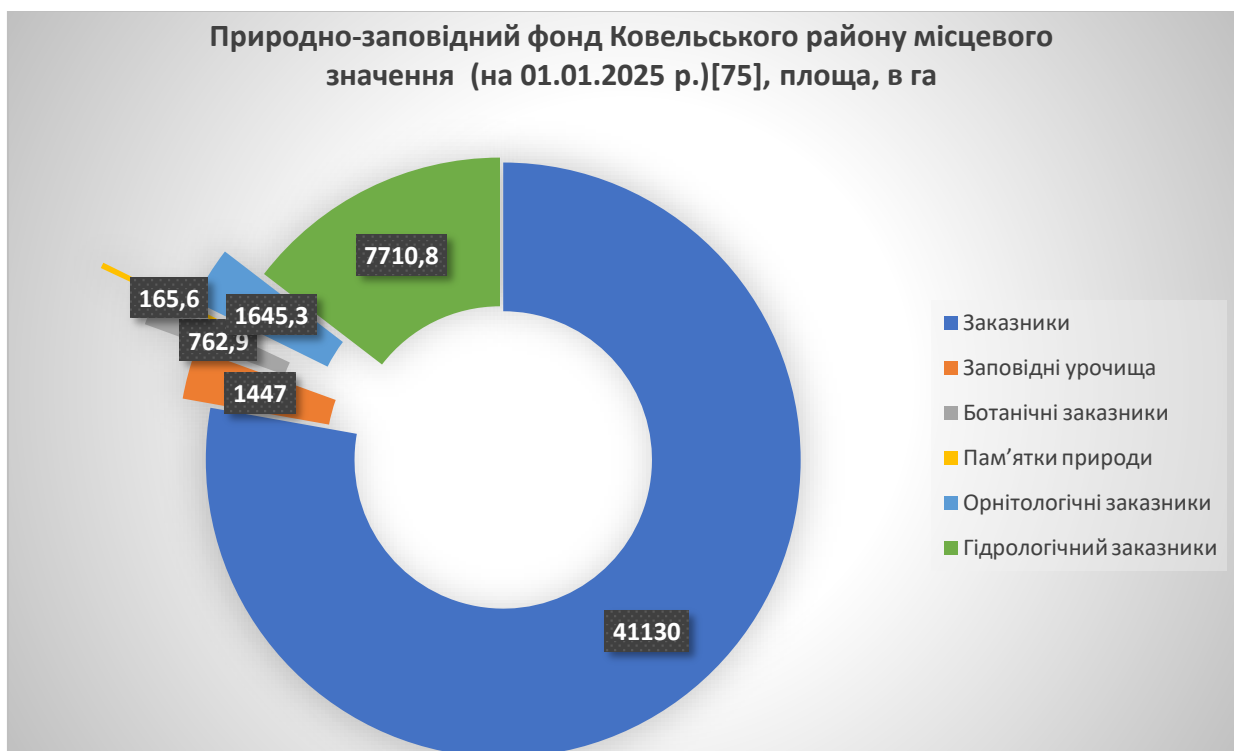

Рис.3.2. Діаграма розподілу площ різних типів об'єктів ПЗФ місцевого значення Ковельського району (складено авторам за матеріалами [75]).

Ландшафтні заказники місцевого значення в межах регіону займають площу 5442,50 га (Таблиця 3.2., Рис.3.3.). В Ковельському районі знаходяться 11 ландшафтних заказників: «Прирічний», ДП „Ковельське ЛГ”, Білінське

Рис.3.3. Діаграма кількості різних типів заказників місцевого значення Ковельського району (складено авторам за матеріалами [75]).

лісництво на площі 676,00 га; «Волошки», ДП „Ковельське ЛГ”, Ковельське лісництво на площі 1255,00 га; «Радовичівський», ДП „Ковельське ЛГ”, Радовичівське лісництво на площі 33,00 га; «Скулинський», ДП „Ковельське ЛГ” Білинське лісництво на площі 150,00 га; «Літинський», ДП „Ковельське ЛГ”, Радовичівське лісництво на площі 160,00 га; «Калинівські кринички», Люблинецька селищна рада на площі 51,10 га; «Стохід», ДП "Волинський військовий лісгосп", Черемошнянське лісництво та Поворське лісництво на площі 1572,00 га; «Бистряки», ДП „Любомльське ЛГ”, Мосирське лісництво на площі 488,00 га; «Замлинщина», ДП „Любомльське ЛГ”, Замлинське лісництво на площі 687,00 га; «Чернявське», ДП „Ковельське ЛГ”, Замшанське лісництво на площі 262,00 га; «Урочище Херма», філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України": Ратнівське лісництво на площі 108,40 га [75].

Рис.3.4. Діаграма площ різних типів заказників місцевого значення Ковельського району (складено авторам за матеріалами [75]).

У Ковельському районі розташовано 12 лісових заказників із загальною площею 3254,40 га. До них належать: - Підсвиння (ДП «Любомльське ЛГ», Чорноплеське лісництво) — 21,00 га - Підгороднянський (ДП «Любомльське ЛГ», Любомльське лісництво) — 19,10 га - Смольне (філія «Ратнівське ЛМГ»,

Жиричівське та Кортеліське лісництва) — 1401,00 га - Гірницький (філія «Ратнівське ЛМГ», Гірницьке лісництво) — 1,10 га - Доманівський (філія «Ратнівське ЛМГ», Жиричівське лісництво) — 0,90 га - Смоляри-1 (ДП «Старовижівське ЛГ», Дубечнівське лісництво) — 33,00 га - Смоляри-2 (ДП «Старовижівське ЛГ», Дубечнівське лісництво) — 11,00 га - Вижівська дача (ДП «Старовижівське ЛГ», Старовижівське лісництво) — 110,00 га - Мокрецький (ДП «Турійське ЛГ», Мокрецьке лісництво) — 902,00 га - Кульчинська соснина (філія «Володимир-Волинське ЛМГ», Турійське лісництво) — 51,70 га - Кошляк Радовичівський (філія «Володимир-Волинське ЛМГ», Радовичівське лісництво) — 689,00 га - Ростанський (ДП «Шацьке УДЛГ», Ростанське лісництво) — 14,60 га[61].

На території району також знаходяться 11 ботанічних заказників загальною площею 762,90 га, які охороняють рідкісні рослини з Червоної книги. Це: - Задибський (ДП «Ковельське ЛГ», Зеленівське лісництво) — 309,00 га - Лісова дача (ДП «Ковельське ЛГ», Білинське лісництво) — 21,20 га - Мосирський (ДП «Любомльське ЛГ», Мосирське лісництво) — 307,00 га - Любомльський (ДП «Любомльське ЛГ», Любомльське лісництво) — 8,20 га - Ялинник (ДП «Любомльське ЛГ», Головнянське лісництво) — 5,70 га - Любче (Ковельська міська рада, село Любче) — 43,70 га - Підлузький (ДП «Старовижівське ЛГ», Любохинівське лісництво) — 21,60 га - Білоозерський (ДП «Старовижівське ЛГ», Любохинівське лісництво) — 7,00 га - Мизівська дача (ДП «Старовижівське ЛГ», Старовижівське лісництво) — 14,00 га - Озерище (Сереховичівська сільська рада) — 21,70 га - Генетичний резерват сосни (ДП «Любомльське ЛГ», Замлинське лісництво) — 3,80 га [46].

Крім того, в районі розташовано 12 загальнозоологічних заказників на площі 22178,22 га. Серед них: «Гвозди», філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України" Кортеліське на площі 249,50 га; «Урочище Стахор», Голобська селищна рада на площі 46,60 га; «Буг», Вишнівська сільська рада, Рівненська сільська рада, ДП «Любомльське ЛГ» , Забузьке лісництво, Гущанське лісництво, Замлинське лісництво, Мосирське лісництво на площі 3556,60 га;

«Липине», філія «Ратнівське лісомисливське господарство» ДП "Ліси України", Заболотівське лісництво, Державне підприємство «Спеціалізоване лісогосподарське агропромислове підприємство Ратнеагроліс», Заболоттівське лісництво, на площі 3295,52 га; «Смолярівський», ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське лісництво на площі 1422,00 га; «Старовижівський», ДП „Старовижівське ЛГ”, Старовижівське та Дубечнівське лісництво на площі 1525,00 га; «Дубечнівський», ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське лісництво на площі 1792,00 га; «Соловичівський», ДП „Турійське ЛГ” Турійське та Радовичівське лісництво на площі 1326,00 га; «Озерянський», Турійська територіальна громада (колишня Озерянська сільська рада), ДП „Турійське ЛГ” Радовичівське лісництво на площі 2736,00 га; «Осівський», ДП „Турійське ЛГ”, Вербичанське та Осівське на площі 5137,00 га; «Бобли», ДП „Турійське ЛГ” Турійське на площі 5137,00 га; «Туричанський», ДП "Ліси України" філія „Володимир-Волинське ЛМГ” Турійське лісництво на площі 660,00 га [75].

На площі 1645,30 га - 3 орнітологічних заказників.

До орнітологічних заказників Ковельського району відносяться: «Радощин», Ковельське СЛАТ „Тур” Стеблівське лісництво площа 1600,00 га; «Кулики», Голобська селишна рада, с. Поповичі площа 25,00 га; «Урочище Костянове», Дубечненська сільська рада площа 20,30 га [75].

Гідрологічних заказників у Ковельському районі є 23 загальною площею 7710,80 га. До них відносяться: «Соминський», Ковельське СЛАТ „Тур” Стеблівське лісництво на площі 29,80 га; «Гулівський», СЛАТ „Тур” Підрізьке лісництво на площі 304,60 га; «Гірницьке болото», філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України" Гірницьке лісництво на площі 120,50 га; «Урочище Терешкове», Велимченська сільська рада на площі 9,30 га; «Броно», Самарівська сільська рада на площі 67,00 га; «Урочище Плав», Велимченська сільська рада на площі 16,40 га; «Річицький», Забродівська сільська ради (далі - Землевласник), в межах землекористування філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України": Щедрогірське лісництво на площі 1046,80 га; «Оріхівський», Самарівська

сільська рада, філія «Ратнівське ЛМГ»:ДП "Ліси України" Щедрогірське лісництво 824,00 га; «Озеро Чисте», Ратнівська селищна (колишня Гірниківська сільська) рада на площі 58,00 га; «Озерця», філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України", Гірницьке лісництво на площі 661,00 га; «Залухівський», Самарівська сільська рада, Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України": Щедрогірське лісництво на площі 839,40 га; «Щедрогірський», Забродівська сільська рада, філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України": Щедрогірське лісництво на площі 700,00 га; «Озеро Радожичі», Ратнівська селищна рада, Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України" Ратнівське лісництво на площі 109,70 га; «Озеро Любовель», Ратнівська селищна рада (колишні Млинівська і Кортелівська сільські ради) на площі 181,50 га; «Озеро Дошно», Велимченська сільська рада , с. Дошне на площі 29,20 га; «Вижівський», Старовижівська селищна (колишня Нововижівська сільська) рада на площі 1645,00 га; «Озеро Олеандра», Турійська селищна (колишня Новодвірська сільська) рада на площі 31,40 га; «Озеро Святе», Турійська селищна (колишня Дольська сільська) рада, с.Дольськ на площі 19,20 га; «Озеро Велике», Оваднівська (колишня Овлочинська) сільська рада, с.Овлочин на площі 16,00 га; «Пулемецький», Шацька селищна територіальна громада, Державне підприємство «Шацьке учбово-дослідне лісове господарство», Ростанське лісництво на площі 519,40 га; «Піщанський», Шацька селищна територіальна громада, Державне підприємство «Шацьке учбово-дослідне лісове господарство», Піщанське лісництво на площі 421,70 га; «Озеро Поворське», ДП "Волинський військовий лісгосп", Поворське лісництво на площі 24,60 га; «Озерця», ДП "Ковельське ЛГ" Замшанівське лісництво на площі 36,30 га [75].

На теренах Ковельщини знаходиться загальногеологічний заказник «Дюна», с. Нова Воля, площа 90.1 га, ДП «Старовижівське ЛГ», Синівське лісництво, кв. 18, вид. 7-12,15-42, утворений рішенням облради № 4/3 від 9.12.98 .Рідкісна форма рельєфу – параболічна дюна, що збереглася у природному стані, утворена роботою вітру на водно-льодовикових пісках в

середньочетвертинну епоху, після Дніпровського материкового зледеніння. Дюна вкрита насадженням сосни звичайної, віком до 60 років [23].

У районі є один хтіологічний заказник «Соминець», Шацька селищна рада, с. Мельники, площа 46 га, утворений рішенням облвиконкому № 272 від 26.07.83.

Цінне озеро карстового походження, в якому пробували акліматизувати рака широкопалого, якого, проте, тепер не виявлено.

До місцевих заповідних об'єктів ще відносяться п'ять заповідних урочищ: «Озеро Тур», Заболоттівська селищна (колишня Турська сільська) рада на площі 1346,00 га; «Велимченська дача», ДП „Ковельське ЛГ”, Замшанське лісництво на площі 22,60 га; «Озеро Ченське», Дубечненська сільська рада на площі 52,00 га; «Бобли», ДП "Ліси України" філія „Володимир-Волинське ЛМГ”, Осівське лісництво на площі 25,40 га; «Гора конвалій», Велицька (колишня Мельниківська) сільська рада на площі 1,00 га [75].

У Ковельському районі налічується 46 пам'яток природи загальною площею 165,60 га (Таблиця 3.5.).

Рис.3.5. Діаграма кількості різних типів пам'яток природи Ковельського району, у штуках (Складено автором за матеріалами [75]).)

До ботанічних пам'яток природи відносяться: «Дуби звичайні-велетні», с.Волошки, Колодяжненська сільська рада, площа 0,02 га; «Соснина-1», ДП «Ковельське ЛГ», Скулинське лісництво, площа 8,00 га; «Лісова хаща», ДП «Ковельське ЛГ», Скулинське лісництво, площа 6,70 га; «Соснова дача», ДП «Ковельське ЛГ», Скулинське лісництво, площа 14,40 га; «Волога судіброва», ДП «Ковельське ЛГ», Білинське лісництво, площа 1,20 га; «Вільшанник-1», ДП «Ковельське ЛГ», Ковельське лісництво, площа 4,30 га; «Вільшанник-2», ДП «Ковельське ЛГ», Ковельське лісництво, площа 2,50 га; «Соснянка», ДП «Ковельське ЛГ», Зеленівське лісництво, площа 17,00 га; «Сосновий бір», ДП «Ковельське ЛГ», Зеленівське лісництво, площа 6,20 га; «Соснина-2», ДП «Ковельське ЛГ», Радовичівське лісництво, площа 23,00 га; «Хвойна», ДП «Ковельське ЛГ», Ковельське лісництво, площа 4,50 га; «Група дубів звичайних», ДП "Любомльське ЛГ", Замлинське лісництво, площа 0,20 га; «Дуб звичайний велетень», ДП "Прибузьке ЛГ" Крушенецьке лісництво, площа 0,01га; «Гряди-1», ДП "Любомльське ЛГ" Мосирське лісництво, площа 6,00 га; «Гряди-2», ДП "Любомльське ЛГ" Мосирське лісництво, площа 5,60 га; «Урочище ялинник», ДП "Любомльське ЛГ" Головнянське лісництво, площа 12,00 га; «Кокоровець», ДП "Прибузьке ЛГ" Куснищанське лісництво, площа 8,90 га; «Дев'яте», ДП "Прибузьке ЛГ" Забузьке лісництво, площа 9,20 га; «Кедр сибірський», Забродівська сільська рада, площа 0,01га; «Гірницький ялинник», філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України", Гірницьке лісництво, площа 2,10 га; «Дуб звичайний», філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України", Гірницьке лісництво, площа 0,01га; «Мацеївські дачі», ДП „Старовижівське ЛГ”, Сьомаківське лісництво, площа 4,30 га; «Дуб звичайний велетень», ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське лісництво, площа 0,10 га; «Сосна звичайна», ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське лісництво, площа 0,01 га; «Береза чорна», с.Черемшанка, площа 0,01 га; «Дуб Болеслава Пруса», Вишнівська сільська рада, площа 0,01 га; «Дуби скельні-1», ДП „Старовижівське ЛГ”, Любохинівське лісництво, площа 2,10 га; «Дуби скельні-2», ДП „Старовижівське ЛГ”, Любохинівське лісництво, площа 0,40 га;

«Модрина», ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське лісництво, площа 0,20 га; «Лісонасіннева ділянка сосни», ДП „Старовижівське ЛГ”, Старовижівське лісництво, площа 2,10 га; «Сосна і дуб-1», ДП „Шацьке УДЛГ”, Шацьке лісництво, площа 0,01 га; «Сосна і дуб-2», ДП „Шацьке УДЛГ”, Шацьке лісництво, площа 0,01 га; «Дуб-велетень», ДП „Шацьке УДЛГ”, Шацьке лісництво, площа 0,01 га; «Дуб-велетень-2», ДП „Шацьке УДЛГ”, Рошанське лісництво, площа 0,01 га; «Дуб Волиняка», Головненська територіальна громада, с. Нудиче, площа 0,01 га; «Модрина», ДП "Любомльське ЛГ" Мосирське лісництво, площа 0,50 га; «Пам'ять Дулібів», Рівненська територіальна громада, с. Полапи, площа 0,01 га; «Ділянка дубового лісу», ДП «Любомльське ЛГ», Замлинське лісництво, площа 2,10 га; «Ялина», ДП "Любомльське ЛГ" Мосирське лісництво, площа 5,30 га; «Облапська ЛИПА-довгожитель», Дубівська сільська рада, с. Облапи, площа 0,1 га [47].

Гідрологічних пам'яток на теренах Ковельського району чотири, що займають площу 0,16 га. До гідрологічних пам'яток природи відносяться: «Попова криниця», Головненська селищна рада, селище Головне, площа 0,10 га; «Джерело Чайка», Головненська селищна рада, селище Головне, площа 0,02 га; «Джерело Трактова криниця», Головненська територіальна громада, с. Нудиче, площа 0,03 га; «Джерело Польова криниця», Головненська територіальна громада, с. Нудиче, площа 0,01 га [75].

Зоологічні пам'ятки природи – це «Ялиновий ліс», філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України", Кортеліське , лісництво, площа 15,50 га; «Козакова нива», ДП "Ліси України" філія „Володимир-Волинське ЛМГ”, Мокрецьке, лісництво, площа 0,80 га [75].

На території Турійської селищної ради, с.Літин є парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальною площею 8,40 га [9].

3.4. Динаміка заповідних об'єктів

Природно-заповідний фонд Ковельського району функціонує вже понад пів століття. Перші об'єкти цього фонду були створені у 1972 році, серед них

пам'ятки природи «Сосна і дуб-1», «Сосна і дуб-2» та «Дуб велетень», підпорядковані ДП «Шацьк УДЛГ» Шацького лісництва.

У 1977 році на території поблизу селища Головне та села Нудиче з'явилися чотири гідрологічні пам'ятки природи:

- «Джерело "Польова криниця"» розташоване в селі Нудиче на площі 0,03 га (Нудиченська сільрада). Створене відповідно до розпорядження облвиконкому № 468-р від 26 вересня 1977 року. Це каскад джерел, які живлять річку Прип'ять, за 300 метрів праворуч від дороги Куснище–Любохيني.

- «Джерело "Попова криниця"» розташоване в селищі Головне на площі 0,1 га (Головненська селищна рада). Ця пам'ятка природи також утворена згідно з розпорядженням облвиконкому № 468-р від 26 вересня 1977 року. Водне джерело, що знаходиться на південній околиці селища, лише за 50 метрів від дороги Куснище–Любомль. Вода тут кришталєво чиста, багата на мінеральні солі, сприяє живленню річки Прип'ять.

- «Джерело "Трактова криниця"» також у селі Нудиче на площі 0,03 га (Нудиченська сільрада). Пам'ятка природи створена за тим же розпорядженням облвиконкому. Це каскад джерел, що поповнюють річку Прип'ять, розташованих на відстані 100 метрів праворуч від дороги Куснище–Любохيني;

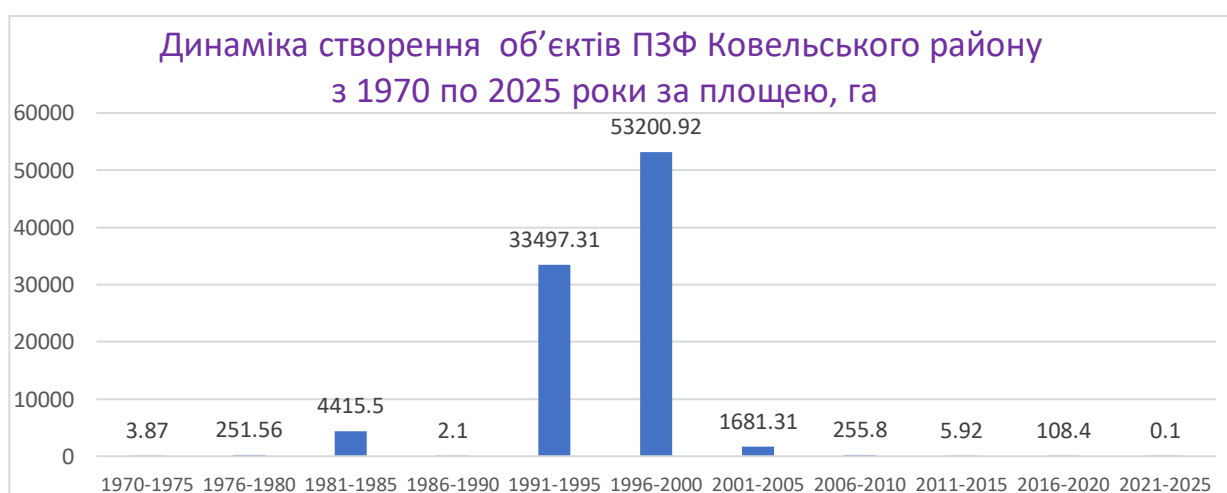

Рис. 3.6. Діаграма динаміки природно-заповідного фонду Ковельського району за площею, у га (складена автором за матеріалами [47, 75])

Динаміку природно-заповідного фонду Ковельського району демонструє діаграма рисунок 3.6. З діаграми видно, що максимальні площі заповідних територій були створені з 1991 по 2000 рік. Це пояснюється тим, що в цей час були створені найбільші об'єкти ПЗФ району, зокрема Шацький НПП (1999 р.), багато заказників та пам'яток природи [17].

З 1972 по 1989 роки серед природно-заповідного фонду домінували, переважно, дрібні об'єкти, частіше пам'ятки природи, менше було заказників, Таблиця 3.5, рис. 3.7.

Таблиця 3.5.

Динаміка природно-заповідного фонду Ковельського району за 1970-2025 р.р. (на 01.01.2025 р.) [47, 48, 75]

№ з/п	Роки	Кількість створених об'єктів, шт	Площа створених об'єктів, га	Відсоток до існуючого ПЗФ, %
1	1970-1975	12	3,87	0,004
2	1976-1980	10	251,56	0,27
3	1981-1985	10	4415,50	4,73
4	1986-1990	1	2,10	0,002
5	1991-1995	63	33497,31	35,85
6	1996-2000	23	53200,92	56,95
7	2001-2005	7	1681,31	1,80
8	2006-2010	3	255,80	0,27
9	2011-2015	4	5,92	0,006
10	2016-2020	1	108,4	0,12
11	2021-2025	1	0,10	0,0001
Всього		135	93422,79	100

* складена автором за матеріалами [47,75]

Рис. 3.7. Діаграма створення об'єктів ПЗФ Ковельського району до існуючого фонду, у % за роками (складена автором за матеріалами [75]).

Рис. 3.8. Діаграма кількості створених об'єктів ПЗФ у Ковельському районі (складена автором за матеріалами [47,75]).

За кількістю створених об'єктів ПЗФ домінує період з 1991 по 2000 рік, тоді їх створено 86 (Рис. 3.8). Найменше об'єктів ПЗФ створено в період з 2001 по 2025 рік, всього 16, що займають площу 2051,53, або 2,2% га.

4.ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ ОБ'ЄКТІВ КОВЕЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ТА ЗАХОДИ ПО ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЮ

Ковельський район Волинської області вирізняється багатством природних ресурсів, проте їх збереження та охорона стикаються зі значними викликами. На його території представлений широкий спектр природно-заповідного фонду (ПЗФ), включаючи гідрологічні заказники, заповідні урочища і ботанічні пам'ятки природи. Наразі цей цінний потенціал перебуває під загрозою через низку проблем.

Основні виклики в сфері охорони ПЗФ регіону охоплюють:

- незаконне природокористування, такі як браконьєрство, несанкціоноване вирубування лісів, неконтрольований збір лікарських рослин і рибальство, що руйнують біорізноманіття і місцеві екосистеми;
- забруднення навколишнього середовища через низький рівень очищення стічних вод, несанкціоновані сміттєзвалища та недоліки утилізації твердих побутових відходів, що погіршують стан природоохоронних територій;
- недостатнє фінансування природоохоронних заходів, яке не дозволяє ефективно здійснювати моніторинг, охорону та утримання заповідних зон;
- низький рівень екологічної свідомості населення, коли громадяни часто нехтують важливістю охорони природи та несвідомо завдають їй шкоди [11, 29, 71].

Особливо складною є ситуація зі збереженням рідкісних видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України. Це пов'язано з недостатнім рівнем наукового дослідження, відсутністю достовірних даних про багато видів та неможливістю оцінки їх популяцій. Як наслідок, окремим об'єктам бракує належного статусу, а захищаються здебільшого лише незначні мікропопуляції деяких видів.

Окремої уваги потребують види на кшталт лелеки чорного та журавля сірого. Враховуючи скорочення їх чисельності за останні кілька десятиліть, необхідно забезпечити охорону хоча б більшості місць їх гніздування.

Однак нинішня кількість відповідних заповідних локацій є вкрай малою. Це погіршується проведенням рубок головного користування, що руйнує ключові місця проживання і сприяє відступу цих видів із регіону. Масштабна осушувальна меліорація теж негативно позначилася на територіях гніздування журавля сірого, практично знищивши більшість із них. Уцілілі місця залишаються під сильним антропогенним впливом через рубки, браконьєрство та інші види діяльності [41, 46].

Недолік досліджень флори та фауни ще більше ускладнює ситуацію: із 94 видів тварин і 72 видів рослин, занесених до Червоної книги України, під охороною наразі перебуває лише приблизно половина з них[51]..

В області фактично відсутні заповідні території для захисту деяких ендемічних видів флори і фауни, таких як верба Старке, горіх водяний, "зозулині сльози", жук-олень, бражник "мертва голова" тощо.

Брак даних про присутність певних видів у регіоні також ускладнює ефективну охорону. Найкраще наразі досліджено флору та фауну Західного Полісся, зокрема Шацького національного природного парку.

Регіон також має значний дефіцит у деяких категоріях заповідних об'єктів, серед яких ентомологічні заказники і загальногеологічні заповідники. Це вказує на необхідність проведення додаткових досліджень і резервування територій для розширення природно-заповідної мережі [32, 33, 55, 64, 65, 66].

У регіоні бракує певних категорій заповідних об'єктів, серед яких ентомологічні заказники. Деякі з них ще потребують виявлення, а інші – резервування. Загальногеологічні заказники майже повністю відсутні. [24, 40].

Основними напрямками та завданнями розвитку природно-заповідного фонду (ПЗФ) регіону є такі ініціативи:

- проведення ревізій, зокрема комплексних обстежень ПЗФ області, з виділенням пріоритетів для його перспективного розвитку. Це також передбачає аналіз сучасної мережі щодо врахування найцінніших природних комплексів, рідкісних видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України;

- залучення до пошуку нових територій і об'єктів ПЗФ науковців, студентів, громадських організацій екологічного спрямування, а також працівників лісового, мисливського і рибного господарств;
- інформування суспільства про проблеми ПЗФ через засоби масової інформації та співпраця із землекористувачами для сприяння розвитку заповідної справи в області;
- досягнення рівня заповідності у 10% території області відповідно до планів облдержадміністрації;
- залучення студентів до конкретних досліджень і розробки методичних рекомендацій щодо збереження й раціонального використання природних об'єктів ПЗФ;
- організація шефства шкіл над окремими природними об'єктами, що включає активну участь учнів і студентів у їхній охороні;
- популяризація цінностей ПЗФ через вікторини, конкурси та конференції в освітніх закладах;
- розвиток екологічної культури через випуск друкованої продукції, створення відеофільмів про ПЗФ, організацію фотоконкурсів та проведення круглих столів і дискусій з екологічних питань.

Одним з ключових завдань є формування екологічної мережі регіону, що набуває пріоритетного значення як у національному, так і міжнародному контекстах. Світова практика свідчить про необхідність зберігати щонайменше 10–15% територій під охороною з майже незмінними природними ландшафтами для збереження біорізноманіття. Розвинена природоохоронна мережа слугує основою для стійкого розвитку екосистем регіону [41].

На регіональному рівні реалізація концепції сталого розвитку охоплює створення соціально-економічних та екологічних програм, а також формування місцевих бюджетів з урахуванням пріоритетності охорони природи. Наприклад, у 2005 році створено обласну Координаційну раду з питань національної екологічної мережі, а в 2007 – Координаційну раду з питань розвитку ПЗФ. Також затверджено регіональну екологічну програму «Екологія 2016–2020»,

яка передбачає заходи з формування екомережі та розширення природоохоронних територій [30, 32, 71].

Формування екомережі регіону є інтегрованою частиною планів економічного й соціального розвитку області. Зокрема, до її складових входять: природно-заповідні об'єкти; водно-болотні угіддя й водоохоронні зони; ліси та полезахисні смуги; землі рекреаційного призначення й інші цінні природні ділянки [1, 28, 71].

Особливе місце посідають території, які забезпечують умови для існування рідкісних і зникаючих видів флори та фауни, включених до Червоної книги України та міжнародних охоронних списків: Європейського червоного списку, Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи тощо [6, 13, 26, 53].

До ключових елементів екомережі на міжнародному та національному рівнях у ландшафтних районах входять Верхньоприп'ятський (міжнародний) та Любомльсько-Ковельський (регіональний) природні коридори меридіональної орієнтації європейського масштабу. Ці коридори, що простягаються вздовж долин річок Прип'ять і Західний Буг, об'єднують транскордонні елементи регіональної та національної екологічної мережі, підкреслюючи вагому роль Волинського Полісся у функціональній екологічній структурі Європи [57, 60, 71].

У рамках виконання Угоди про асоціацію була створена Смарагдова мережа, яка за принципами формування співзвучна з мережею НАТУРА 2000, проте охоплює території поза межами Європейського Союзу, сприяючи загальноєвропейській охороні природних типів оселищ. Території Смарагдової мережі разом із зонами НАТУРА 2000 формують ядро Загальноєвропейської екологічної мережі (Pan-European Ecological Network, PEEN), підтримуваної Бернською конвенцією. Держави ЄС реалізують положення Бернської конвенції через розвиток НАТУРА 2000, тоді як об'єкти особливого природоохоронного значення Смарагдової мережі відповідають територіям із подібним статусом у НАТУРА 2000. 18 листопада 2016 року Постійний комітет

Бернської конвенції затвердив повний перелік об'єктів Смарагдової мережі України, що налічує 271 територію. Оновлений перелік, ухвалений 8 грудня 2017 року, включає 14 територій у Волинській області. На основі цього рішення голова Волинської облдержадміністрації підписав розпорядження від 21 грудня 2017 року № 651 про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального використання природних ресурсів і збереження об'єктів природно-заповідного фонду. На виконання цього управління екології та природних ресурсів розпочало розробку Стратегії розвитку заповідної справи в області, створило логотип "Волинь заповідна" та запустило інтерактивну карту "Природно-заповідний фонд Волинської області" [71].

Особливого значення в цьому регіоні набули водно-болотні угіддя міжнародного статусу згідно із Рамсарською конвенцією — "Заплава річки Прип'ять" (12 000 га) та "Заплава річки Стохід" (10 000 га), затверджені постановою Кабінету Міністрів України № 935 від 23 листопада 1995 року[25].

Для збереження природно-заповідного фонду Ковельського району доцільно реалізувати такі заходи:

- удосконалення законодавства та посилення контролю за дотриманням норм природоохоронного законодавства, а також посилення відповідальності за їх порушення;
- модернізація інфраструктури, зокрема очисних споруд і систем збору та утилізації відходів, з метою зниження антропогенного навантаження на екосистеми;
- запровадження освітніх та просвітницьких програм, орієнтованих на залучення громади до екологічної діяльності через організацію прибирань, екологічних фестивалів та лекцій у навчальних закладах;
- розширення територій природно-заповідного фонду шляхом включення ділянок із високою екологічною цінністю, а також оновлення статусу вже існуючих територій відповідно до їх стану [29, 71, 72].

ВИСНОВКИ

На основі проведених досліджень природно-заповідного фонду Ковельського району можна зробити такі висновки:

1. До складу природно-заповідного фонду (ПЗФ) Ковельського району входять: національний природний парк, заказники загальнодержавного та місцевого значення (ландшафтні, лісові, ботанічні, загальнозоологічні, орнітологічні, іхтіологічні, гідрологічні, загальногеологічні), пам'ятки природи (комплексні, ботанічні, зоологічні, гідрологічні) та парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва.

2. Станом на 01.01.2025 року в регіоні нараховується 135 об'єктів ПЗФ із загальною площею 92 809,62 га. З них 9 об'єктів мають статус загальнодержавного значення, решта — місцевого значення. Заповідність району становить 12,12 % площі, що на 0,4 % перевищує середній показник по області (11,72 %).

3. У Ковельському районі розташовано 9 природно-заповідних об'єктів загальнодержавного значення загальною площею 50 058,40 га. Це включає 1 національний природний парк, 5 заказників та 3 пам'ятки природи.

4. До природно-заповідного фонду місцевого значення входять 126 об'єктів, серед яких: ландшафтні заказники (11), лісові заказники (12), ботанічні заказники (11), загальнозоологічні заказники (12), іхтіологічний заказник (1), загальногеологічний заказник (1), орнітологічні заказники (3), гідрологічні заказники (23), заповідні урочища (5), ботанічні пам'ятки природи (40), гідрологічні пам'ятки природи (4), зоологічні пам'ятки природи (2), парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва (1).

5. Серед найбільш цінних природних територій Ковельського району виділяються: Шацький природний національний парк, ландшафтні заказники загальнодержавного значення: «Нечимне», «Чахівський», «Мошне», «Згоранські озера», ботанічний заказник загальнодержавного значення «Втенський», пам'ятки природи загальнодержавного значення: «Озеро Святе», «Здоров'я», «Дубечнівський».

6. Перші об'єкти ПЗФ у районі створили в 1972 році, зокрема пам'ятки природи «Сосна і дуб-1», «Сосна і дуб-2», «Дуб велетень» Шацького лісництва. Найбільший приріст нових об'єктів зафіксовано у період 1991–2000 років — створено 86 об'єктів. У період з 2001 по 2025 роки створено лише 16 об'єктів, які займають площу 2051,53 га (2,2 %).

7. Головними проблемами збереження природно-заповідного фонду є: незаконне використання природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, недостатність фінансування природоохоронної діяльності, низький рівень екологічної обізнаності населення.

8. Для збереження природно-заповідного фонду Ковельського району необхідно: вдосконалювати законодавство та посилювати контроль; модернізувати інфраструктуру, зокрема очисні споруди та системи збору й утилізації відходів; проводити освітні та просвітницькі заходи; розширювати території ПЗФ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Т.Л., Клестов М.Л., Прядко О.І. Мережа регіональних ландшафтних парків України: наукові та організаційні основи створення. К.:Либідь, 1996. 35 с.
2. Андронов В. А. Нормативно-правові засади створення та проектування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України [Електронний ресурс] // Заповідна справа : навч. посіб. / В. А. Андронов, Є. О. Варивода, Г. В. Тітенко. Харків, 2013. С. 97–109. Режим доступу: <http://91.234.43.156/handle/123456789/3369> (дата звернення: 22.04.2025)
3. Андронов В. А. Регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища [Електронний ресурс] // Заповідна справа : навч. посіб. / В. А. Андронов, Є. О. Варивода, Г. В. Тітенко. Харків, 2013. С. 139–152. Режим доступу: <http://91.234.43.156/handle/123456789/3369> (дата звернення: 24.04.2025).
4. Андронов В.А., Варивода Є.О., Тітенко Г.В.. Заповідна справа: навчал. Посібник. Х.: НУЦЗУ, 2018. 204 с.
5. Атлас Волинської області. Комітет геодезії і картографії, 1991. 42 с.
6. Байдіков І. А. Екомережа: особливості обґрунтування, створення та структурно-функціональні властивості як складної просторової структури / І. А. Байдіков // Український географічний журнал. 2012. № 3. С. 58- 63.
7. Бураковський В. "Історія природоохоронної справи в Україні" (Монографія). Київ: Либідь, 2005. 246 с.
8. Бевзенко В. М. Правове регулювання природно-заповідного фонду України на сучасному етапі України [Електронний ресурс] / В. М. Бевзенко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. Харків, 2002. Вип. 18. С. 397-403. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2002_18_94 (дата звернення: 23.04.2025).
9. Боярин М. В. Штучно створені об'єкти природно заповідного фонду – парки-пам'ятки садовопаркового мистецтва та їх репрезентативність у Волинській

області [Електронний ресурс] / М. В. Боярин, В. У. Волошин, О. О. Цьось // Людина та довкілля. Проблеми неоекології : зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2020. Вип. 34. С. 113– 140. Режим доступу: http://luddovk.univer.kharkov.ua/sites/default/files/Papers/13-Bojarin_0.pdf (дата звернення: 24.04.2025).

10. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MU95454> (дата звернення: 23.04.2025).

11. Генсірус С.А. Проблеми рекреації. Регіональне природокористування: Навч. посіб. Львів, 1992. С. 194–202.

12. Гетьман В.І Принципи рекреаційної діяльності на територіях регіональних ландшафтних парків України і заходи з їх реалізації. Екол. вісн. 2003. № 11-12. С. 4-7.

13. Горун А.А. Концепція формування транскордонного Біосферного резервату “Західне Полісся”. Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. 2007.— № 11, Ч. 1. С. 38–46.

14. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи: навчал. посібник для студентів спеціальності «Екологія та охорона навколишнього середовища». Рівне: Вид-во РДТУ, 2000. 234 с.

15. Гринчишин Н.М. Природно-заповідна справа: навчал. посібник. Львів: ЛДУБЖД, 2012. 224 с.

16. Гродзинський М.Д., Стеценко М.П. Заповідна справа в Україні. Київ: Географіка, 2003. 304 с.

17. Гулай, Л. Д., Сакура, Б. І.. Характеристика природно-заповідного фонду Волинської області. Людина та довкілля. Проблеми неоекології, (3-4(26), С.62-68.

18. Давиденко В.М. Заповідна справа: навчал. посібник. Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2001. 140 с.

- 19.Єврорегіон «Буг»: Волинська область / за ред. Б.П. Клімчука, П.В. Луцишина, В.Й. Лажніка. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1997. С.280.
- 20.Закон України «Про природно-заповідний фонд» Режим доступу:<https://zakon.rada.gov.ua>.
- 21.Заповідна справа. Юридична енциклопедія [у 6 т.]/ ред. кол.:Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. К. Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т.2: Д-Й. 744с.
- 22.Заповідна справа . Словник-довідник з екології: навч.-метод. посіб./ уклад. О. Г. Лановенко, О. О. Остапішина. Херсон: ПП Вишемирський В. С., 2013. 94с.
- 23.Заповідники і національні природні парки України. К.: Вища школа, 1999. 326 с.
- 24.Карпюк З.К. Наукові та правові засади формування Поліського екологічного коридору у Волинській області. Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. 2010. № 17 : Геогр. науки. С. 194–200.
25. Карпюк З. К. Природно-заповідна і екологічна мережі / З. К. Карпюк, М. М. Мельнійчук // Природа Західного Полісся, прилеглого до Хотиславського кар'єру Білорусі : монографія / М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; за ред. Ф. В. Зузука. Луцьк, 2014. С. 217-242.
- 26.Карпюк З. К., Фесюк В. О. Природоохоронні мережі Волинської області : монографія. Луцьк : Терен, 2021. 212 с.
- 27.Ковальчук А. А. Заповідна справа:науково-довідкове видання.Ужгород :«Ліра», 2002. 312 с.
- 28.Ковальчук В.В. Аналіз методики відносної оцінки природного рекреаційного потенціалу Волині. Науковий Вісник ВДУ ім. Лесі Українки. Луцьк, 2004. №4. С. 93 – 98.
- 29.Ковальчук В.В. Екологічні проблеми використання рекреаційних ресурсів Волині. Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра. Збірник наукових праць. Луцьк, Надстир'я, 1998. С. 102 – 104.

30. Козан Н.Н. Шляхи рекреаційного використання лісів Волині. Велика Волинь: Минуле і сучасне. Матер. науково-країзнавчої конференції. Хмельницький, 1994. С. 40 – 43.
31. Кузьмішина І. І., Коцун Л. О., Войтюк В. П., Фурс Т. В., Бубало О. В.. Географічний аналіз адвентивних видів рослин Національного природного парку «Прип'ять – Стохід» (Волинська область). Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. РОЗДІЛ І. Ботаніка. 2, 2012. С.15-17.
32. Кукурудза М. М. Менеджмент національних парків: Навч. посіб. Львів.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 127 с.
33. Малюга В. М. Принципи формування екологічної мережі України [Електронний ресурс] / В. М. Малюга, В. Ю. Юхновський. // Лісове і садово-паркове господарство. 2012. № 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/licgos_2012_1_10 (дата звернення: 23.04.2025).
34. Мельнічук М. М., Ковальчук С. І., Десятник В. В., Ковч С. А. Транспортна доступність Шацького поозер'я. Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2010. № 17 : Географічні науки. С. 161–169.
35. Мельник П. А. "Заповідна справа в Україні". Львів: Видавництво ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 234 с.
36. Мольчак Я.О., Ільїн Л.В. Озерні ресурси Волині. Укр. географічний журн. 1994.—№ 4. С. 45–50.
37. Офіційний сайт Шацького національного природного парку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://shnp.forest.gov.ua/publicchno-2>
38. Національний атлас України [Електронна версія] / [І.Б. Вахрушев, О.Г. Голубцов, Є.С. Дехтулінський, Я.П. Дідух, М.І. Довгич, А.С. Івченко та ін.] / НАН України. К.: Картографія, 2007. 440 с.
39. Національні природні парки: проблеми становлення та розвитку: Матеріали міжнар. наук. -практ. конф. Яремча, 2000. 354 с.

- 40.Павлов В.І., Черчик Л.М.. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи. Луцьк: Надстир'я, 1998. 122 с.
- 41.Петлін В.М., Фесюк В.О., Карпюк З.К.. Регіональна екомережа Волинської області. Український географічний журнал. №2, 2021. С.31-41.
- 42.Петрина Н.В. Заповідна справа: конспект лекцій у схемах і таблицях. К. Центр ІТ, 2007. 116 с.
- 43.Попович С.Ю. Природно-заповідна справа: навчал. Посібник. К. : Арістей, 2007. 480 с.
- 44.Природа Волинської області. // Під ред. проф. К. І. Геренчука Львів: Вища школа, 1975. 147с
- 45.Природно-заповідний фонд Волинської області: освітній аспект: матеріали обласної науковопрактичної конференції (10 жовтня 2019 р., м. Луцьк) / упоряд.: Н. В. Григор'єва, Мацюк Л.М. Луцьк: Волинський ІППО, 2019.282 с.
- 46.Природно – заповідний фонд Волинської області/ упор.: Михайло Химин та ін. Луцьк: Ініціал, 1999. 48 с.
- 47.Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довідник. К., 1998. 240 с.
- 48.Природно – заповідний фонд Української РСР. К.: Урожай, 1986. 224 с.
- 49.Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення:Гол. ред. К.М. Ситник. К.:ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2009. 332 с.
- 50.Природоохоронні території Української РСР. К.: Урожай, 1983. 176 с.
- 51.Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону. 3б. наук. пр. Частина II. Луцьк: 1993. 166с.
52. Про природно-заповідний фонд України [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>
- 53.Проць Б. Формування природоохоронної мережі Натура 2000 в Україні [Електронний ресурс] / Б. Проць, О. Кагало. Львів, 2017. 64 с. Режим доступу:

<https://danube.odessa.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/02/natura2000.pdf> (дата звернення: 24.04.2025).

- 54.Рутинський М. Й. Врахування ландшафтного різноманіття у функціональному зонуванні національних природних парків України / Ландшафти і сучасність: 36. наук, праць. Київ; Вінниця: Гіпаніс, 2000.С 98-102.
55. .Січко А. В. Сучасний стан та перспективи розвитку заповідних територій і об'єктів / А. В. Січко // Інвестиції: практика та досвід. 2013. - № 10. С. 54-57
- 56.Станкевич-Волосянчук О. І. Заповідна справа. Навчальний посібник для самостійної роботи студентів. Ужгород, 2023. 34 с.
- 57.Терлецький В. К. Природні ядра волинської екомережі / В. К. Терлецький, А. Б. Філіпенко // Сучасні педагогічні технології : зб. наук. пр. / Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини "Україна" ; [редкол.: В. С. Зубович та ін.]. Луцьк, 2012. Вип. 2. С. 174-179.
- 58.Терлецький В.К., Охрімович В.М., Кудрик В.В. Поширення деяких видів рідкісних рослин на Західному Поліссі. Укр. ботан. журн. 1985. Т. 42, № 2. С. 24–27.
- 59.Товажнянський Л. Л., Солодкий В.Д., Масікевич Ю.Г. та ін. Заповідна справа: навчал. Посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2002. 240 с.
- 60.Фесюк В.О., Пугач С.О., Слащук А.М. та ін. Сучасний екологічний стан та перспективи екологічно безпечного стійкого розвитку Волинської області: кол. монографія. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ». 2016. 316 с.
61. Химин М. В. Сучасний стан природно-заповідного фонду Волинської та Рівненської областей / М. В. Химин // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки ; голов. ред. І. Я. Коцан. Луцьк, 2007. № 11 : Шацький національний природний парк:регіональні аспекти, шляхи та напрямки розвитку,ч. 2.С. 47-55.
- 62.Царик Л., Чернюк Г. Природні рекреаційні ресурси. Методи оцінки і аналізу. Т. : Підручники & посібники, 2001. 195 с
- 63.Чайка О.Г., Мокрий В.І. Заповідна справа : навч. посіб. Львів : Львівська політехніка, 2017. 144 с.

64. Червона книга України.- К.: Укр. енцикл. ім. М.П.Бажана, 1996. 608 с.
65. Червона книга України. Рослинний світ (The Red Book of Ukraine. Plants). Київ, «Глобалконсалтинг», 2009. 912 с
66. Червона книга України. Тваринний світ (The Red Book of Ukraine. Animals). Київ, «Глобалконсалтинг», 2009. 616 с.
67. Чопко Х. Правові засади формування природно-заповідного фонду України [Електронний ресурс] / Х. Чопко // Екологічне право. 2020. № 4. С. 127–131. Режим доступу: <http://pgrjournal.kiev.ua/archive/2020/4/21.pdf> (дата звернення: 23.04.2025)
68. Шевчук М.Й., Зінчук М.І., Зінчук П.Й. та ін. Ґрунти Волинської області. Луцьк : РВВ “Вежа”, 2016. 144 с.
69. Ющенко О.К. Заповідники Української РСР. К.: Рад. школа., 1985. 176 с.
70. Яворський В. М., Багрій І. В. "Основи заповідної справи" Київ: Центр екологічної освіти та інформації, 2012. 186 с.
71. <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Regionalna-dopovid-Volynska-ODA-2021>.
72. <http://www.koveladm.gov.ua/>
73. <https://pzf.land.kiev.ua/pzf-obl-3.html>
74. <https://uk.wikipedia.org/wiki>
75. <https://voladm.gov.ua/article/perelik-teritoriy-ta-obyektiv-prirodno-zapovidnogo-fondu-volinskoyi-oblasti/>
76. https://uk.wikipedia.org/wiki/Шацький_національний_природний_парк
77. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Нечимне>
78. https://uk.wikipedia.org/wiki/Чахівський_ландшафтний_заказник
79. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Мошне_\(заказник\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Мошне_(заказник))
80. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Озеро_Святе_\(Волинська_область\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Озеро_Святе_(Волинська_область))
81. https://uk.wikipedia.org/wiki/Дубечнівський_парк

ДОДАТКИ

Додаток А

**Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду
загальнодержавного та місцевого значення, розташованих у
Ковельському районі Волинської області станом на 01.01.2025 року**

№ з/п	Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ (в тому числі квартали та виділи)	Назва підприємства, організації, установи – землекористувача (землевласника), у віданні якого знаходиться об'єкт ПЗФ
Території та об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення					
1	Шацький національний природний парк	Національний природний парк	48977,00	Ковельський район, Шацький національний природний парк (22882,6 га), Державного підприємства «Любомльське ЛГ»: Ростанське лісництво кв. 1-5, 8, 10-13, 15-23, 27, 32, 39-42, 46-47, 48 вид. 10, 11; Піщанське кв. 1-3, 5-8, 30-34, 35 вид. 11-58; Поліське лісництво кв. 1-47, кв. 49, вид. 1-24; Шацьке лісництво кв. 1-25, 43-51 (11943 га), Шацької селищної територіальної громади (14136,4 га), Шацької районної шляхової ремонтно-будівельної діляниці (15 га)	Шацький національний природний парк, ДП „Любомльське ЛГ”
	Разом – 1		48977,00		
Заказники					
1	Нечимне	ландшафтний	40,00	Ковельський р-н, ДП „Ковельське ЛГ”, Скулинське л-во, кв.70 вид. 1-26	ДП „Ковельське ЛГ”

2	Чахівський	ландшафтний	72,90	Ковельський р-н, ДП «Любомльське ЛГ», Крушинецьке лісництво, кв.6, вид.17,18,20,22, 23,28,33, кв. 7 вид.1,2,5	ДП „Прибузьке ЛГ”
3	Мошне	ландшафтний	73,30	Ковельський (колишній Любомльський) р-н, ДП «Любомльське ЛГ», Крушинецьке л-во, кв.30, вид.5,6,8,11,12,14	ДП „Прибузьке ЛГ”
4	Згоранські озера	ландшафтний	705,60	Ковельський , Головнієнська селищна територіальна громада, ДП "Прибузьке ЛГ" Гупалівське лісництво кв. 2, вид. 4-29, кв. 6, 7; Крушинецьке лісництво кв. 43, кв. 45 вид. 1, 2, 4-9, 11-33, 37,38, кв. 46 вид. 1, 2, 5-22, 55-60.	Головнієнська селищна рада, ДП "Прибузьке ЛГ"
5	Втенський	ботанічний	130,00	Ковельський р-н, ДП „Шацьке УДЛГ”, Ростанське л-во, кв.12, 13,19, 20, 22	ДП „Шацьке УДЛГ”
Разом –5			1021,80		
Пам’ятки природи					
1	Озеро Святе	гідрологічна	44,00	Ковельський (колишній Ратнівський) р-н, ДП „Ратнівське ЛМГ”, Заболотівське л-во, кв.21, вид.17,18	ДП „Ратнівське ЛМГ”
2	Здоров’я	Парк-пам’ятка садово-паркового мистецтва	13,60	Ковельський р-н, смт.Луків, Луківська тублікарня	Тублікарня ст.Мацеїв Львівської залізниці

3	Дубечнівський	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	2,00	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське л-во, кв.29, вид.24, кв.30, вид.27	ДП „Старовижівське ЛГ”
	Разом – 3		59,60		
	Всього ПЗФ загальнодержавного значення - 9		50058,40		
Місцевого значення					
Ландшафтні заказники					
1	Прирічний	ландшафтний	676,00	Ковельський р-н, ДП „Ковельське ЛГ”, Білинське л-во, кв.40-42,67-69	ДП „Ковельське ЛГ”
2	Волошки	ландшафтний	1255,00	Ковельський р-н, ДП „Ковельське ЛГ”, Ковельське л-во, кв.6-20	ДП „Ковельське ЛГ”
3	Радовичівський	ландшафтний	33,00	Ковельський р-н, ДП „Ковельське ЛГ”, Радовичівське л-во, кв.22, вид.1, 25	ДП „Ковельське ЛГ”
4	Скулинський	ландшафтний	150,00	Ковельський р-н, ДП „Ковельське ЛГ” Білинське лісництво, кв.63,66	ДП „Ковельське ЛГ”
5	Літинський	ландшафтний	160,00	Ковельський р-н, ДП „Ковельське ЛГ”, Радовичівське л-во, кв.15,16	ДП „Ковельське ЛГ”
6	Калинівські кринички	ландшафтний	51,10	Ковельський р-н, Люблинецька селищна рада	Люблинецька селищна рада
7	Стохід	ландшафтний	1572,00	Ковельський р-н, ДП "Волинський військовий лісгосп", Черемошнянське л-во, кв. 5, 13, 20, 21, 28, Поворське л-во, кв. 6, 11, 18, 25, 33, 43, 47	ДП "Волинський військовий лісгосп"

8	Бистряки	ландшафтний	488,00	Ковельський р-н, ДП „Любомльське ЛГ”, Мосирське л-во, кв.26,57-59	ДП „Любомльське ЛГ”
9	Замлинщина	ландшафтний	687,00	Ковельський р-н, ДП „Любомльське ЛГ”, Замлинське л-во, кв.39-42, 47-48	ДП „Любомльське ЛГ”
10	Чернявське	ландшафтний	262,00	Ковельський р-н, ДП „Ковельське ЛГ”, Замшанське л-во, кв.39-41	ДП „Ковельське ЛГ”
11	Урочище Херма	ландшафтний	108,40	Ковельський район, Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України": Ратнівське лісництво кв. 33 вид. 59-69, кв. 34 вид. 1-3, 5, 6, 8-13, 28-31, 39-47, 50, 51	Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України"
Разом - 11			5442,50		
Лісові заказники					
1	Підсвиння	лісовий	21,00	Ковельський р-н, ДП „Любомльське ЛГ”, Чорноплеське л-во, кв.17, вид.15	ДП „Любомльське ЛГ”
2	Підгороднянський	лісовий	19,10	Ковельський р-н, ДП „Любомльське ЛГ”, Любомльське л-во, кв.8, вид.11,15,26	ДП „Любомльське ЛГ”
3	Смольне	лісовий	1401,00	Ковельський р-н, Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України", Жиричівське л-во кв. 17, 18, 23-25, 30-32 Кортеліське л-во кв. 32, кв.33 вид. 1-9, 14-22, 28-38, 43-78, кв. 34 вид. 7-96, кв. 40, 41, 47, 48	Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України"
4	Гірницький	лісовий	1,10	Ковельський р-н, Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України", Гірницьке л-во, кв.14, вид.19	Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України"

5	Доманівський	лісовий	0,90	Ковельський р-н, Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України", Жиричівське л-во, кв.20, вид.3	Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України"
6	Смоляри-1	лісовий	33,00	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське л-во, кв.75, вид.17	ДП „Старовижівське ЛГ”
7	Смоляри-2	лісовий	11,00	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське л-во, кв.79, вид.3	ДП „Старовижівське ЛГ”
8	Вижівська дача	лісовий	110,00	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Старовижівське л- во, кв.16 вид. 1-57	ДП „Старовижівське ЛГ”
9	Мокрецький	лісовий	902,00	Ковельський р-н, ДП „Турійське ЛГ”, Мокрецьке л-во, кв.23, 27-30, 32, 33, кв. 34 вид. 1-17 кв. 35 вид. 1-3,15,21,26	ДП „Турійське ЛГ”
10	Кульчинська соснина	лісовий	51,70	Ковельський, ДП "Ліси України" філія "Володимир- Волинське ЛМГ" Турійське лісництво кв.5 вид. 1-13, 24-25, 27-28	ДП "Ліси України" філія „Володимир- Волинське ЛМГ”
11	Кошляк Радовичівсь- кий	лісовий	689,00	Ковельський, ДП "Ліси України" філія „Володимир- Волинське ЛМГ”, Радовичівське л-во, кв. 3, 4, кв. 5 вид. 2- 25, кв. 8, 9, кв. 13 вид. 1-30, 34-37	ДП "Ліси України" філія „Володимир- Волинське ЛМГ”
12	Ростанський	лісовий	14,60	Ковельський р-н, ДП „Шацьке УДЛГ”, Ростанське л-во, кв.34, вид.2, 3,9,12	ДП „Шацьке УДЛГ”
	Разом - 12		3254,40		
Ботанічні заказники					

1	Задибський	ботанічний	309,00	Ковельський р-н, ДП «Ковельське ЛГ», Зеленівське л- во, кв.22,24,30	ДП «Ковельське ЛГ»
2	Лісова дача	ботанічний	21,20	Ковельський р-н, ДП «Ковельське ЛГ», Білинське л- во, кв.65, вид. 52-55	ДП «Ковельське ЛГ»
3	Мосирський	ботанічний	307,00	Ковельський р-н, ДП «Любомльське ЛГ», Мосирське л- во, 42,48,60	ДП «Любомльське ЛГ»
4	Любомльсь- кий	ботанічний	8,20	Ковельський р-н, ДП «Любомльське ЛГ», Любомльське л-во, кв.24, вид. 17	ДП «Любомльське ЛГ»
5	Ялинник	ботанічний	5,70	Ковельський р-н, ДП «Любомльське ЛГ», Головнянське л-во, кв.30, вид.11	ДП «Любомльське ЛГ»
6	Любче	ботанічний	43,70	Ковельський р-н, Ковельська міська (колишня Тойкутська сільська) рада с.Любче	Тойкутська сільська рада
7	Підлузький	ботанічний	21,60	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ” , Любохинівське л- во. кв.29, вид.4,5,6	ДП „Старовижівське ЛГ”
8	Білоозерськ ий	ботанічний	7,00	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Любохинівське л- во, кв.30, вид.1,2	ДП „Старовижівське ЛГ”
9	Мизівська дача	ботанічний	14,00	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Старовижівське л- во. кв.46, вид.2,9,10, 27	ДП „Старовижівське ЛГ”
10	Озерище	ботанічний	21,70	Ковельський р-н, Сереховичівська сільська рада	Сереховичівська сільська рада

11	Генетичний резерват сосни	ботанічний	3,80	Ковельський р-н, ДП «Любомльське ЛГ», Замлинське лісництво, кв. 50, вид. 28, 29.	ДП «Любомльське ЛГ»
	Разом - 11		762,90		
Загальнозоологічні заказники					
1	Гвозди	загальнозоологічний	249,50	Ковельський р-н, Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України" Кортеліське л-во кв. 11 вид. 19-53, кв. 12 вид. 5-28, кв. 18 вид. 1-11, кв. 19 вид. 1-21	Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України"
2	Урочище Стахор	загальнозоологічний	46,60	Ковельський р-н, Голобська селищна рада	Голобська селищна рада
3	Буг	загальнозоологічний	3556,60	Ковельський р-н, Вишнівська сільська рада – 928,7 га, Рівненська сільська рада – 1254,9 га; ДП «Любомльське ЛГ» (1373 га): Забузьке лісництво кв. 8, 10 вид. 1-15, 24, 25; кв. 24, 28, 39, 41, 42; Гущанське лісництво кв. 1 вид. 19, 21, 22, 33, 34; кв. 19 вид. 38; кв. 34, 35 вид. 1-25, 29, 31, 32; кв. 37 вид. 1, 6, 13, 16-24, 26; Замлинське лісництво кв.2 вид. 11-13; кв. 11 вид. 5-6, 10-13, 19, 20, 27-30, 37-39; кв. 12 вид. 1, 7, 8, 13, 16, 17, 20, 23-28; кв.16 вид. 21-25, 29; кв. 20, 21 вид. 1-6, 10, 11, 19-22, 50; кв. 36 вид. 1, 6-13; кв. 55; Мосирське	Вишнівська та Рівненська сільські ради, ДП «Любомльське ЛГ», ДП "Прибузьке ЛГ"

				лісництво: кв. 71, 72	
4	Липине	Загальнозооло гічний	3295,52	Ковельський район Філія «Ратнівське лісомисливське господарство» ДП "Ліси України", Заболотівське лісництво: кв. 1 вид. 3, 11 – 26, кв. 2 вид. 4 – 20, кв. 3 вид. 3, 8 – 52, кв. 4 вид. 5 – 9, 11 – 28, кв. 5 вид. 4 – 35, кв. 6 вид. 4, 7 – 9, 11 – 46, кв. 7 вид. 11 – 14, 16, 17, 19 – 35, кв. 8 вид. 4, 7 – 11, 13 – 50, кв. 9 – 20, кв. 21 вид. 1 – 16, кв. 22 – 26, кв. 27 вид. 1 – 17, кв. 28 – 42; Державне підприємство «Спеціалізоване лісогосподарське агропромислове підприємство Ратнеагроліс», Заболоттівське лісництво: кв. 28, вид. 7	Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України", ДП СЛАП "Ратнеагроліс"

5	Смолярівський	Загальнозоологічний	1422,00	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське л-во кв. 66-69, кв. 70 вид. 1-37, кв. 71-78, кв. 79 вид. 1, 2, 4-17, кв. 80, кв. 81 вид. 15-22, кв. 82	ДП „Старовижівське ЛГ”
6	Старовижівський	Загальнозоологічний	1525,00	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Старовижівське л-во кв. 2-5, кв. 6 вид. 1-42, 49, 50, кв. 9 вид. 9-62, кв. 11, 13, 63, 64, 66; Дубечнівське л-во кв. 52	ДП „Старовижівське ЛГ”
7	Дубечнівський	Загальнозоологічний	1792,00	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське л-во кв. 4-9, 16, 17, 19-24, кв. 47 вид. 1-24, кв. 48 вид. 1-5, 7-25, 27-29, 31-43, кв. 49 вид. 1-7, 9-11, 15-18, 24-35, кв. 50 вид. 2, 4-8, 10, 12-15, 20, 22-29, 31, 32, 34-39, 41-45, кв. 51 вид. 4, 6, 8, 14-16, 20-24, 27, 31-40, 42, 47-52.	ДП „Старовижівське ЛГ”
8	Соловичівський	Загальнозоологічний	1326,00	Ковельський р-н, ДП „Турійське ЛГ” Турійське л-во кв. 10-13, 15, 16, кв. 14 вид. 1-19, 21-23, 26-29, 33-44, 48-56, 58, 59, кв. 17 вид. 1-11, 19, 20, кв. 18, 19; Радовичівське л-во кв. 12 вид. 1-8, 11-16, 18-20, 22-26, 30-33, 37, 38.	ДП „Турійське ЛГ”
9	Озерянський	Загальнозоологічний	2736,00	Ковельський р-н, Турійська територіальна громада (колишня	Турійська селищна рада, ДП „Турійське ЛГ”

				Озерянська сільська рада), ДП „Турійське ЛГ” Радовичівське л-во кв. 16 вид. 2-5, 7-39, кв. 17 вид. 1-6, 8-47, 49, 50, кв. 18 вид. 1-5, 11-14, 16-25, 27-34, 37-48, кв. 19 вид. 1, 3-32, 34, 36-40, 43-59, 61, 62, кв. 20 вид. 1-8, 10-27, кв. 21 вид. 1-12, 15-51, кв. 22 вид. 1-6, 8-29, 31-47, кв. 23, кв. 24, кв. 25 вид. 1-4, 7-38, 41-50, 54, 56, 57, кв. 26 вид. 6, 7, 11, 12, 14, 15, 17, 19-21, 24, 26-32, 35	
10	Осівський	Загальнозоологічний	5137,00	Ковельський р-н, ДП „Турійське ЛГ”, Вербичанське л-во кв. 7-9, 11-16, 18-20, кв. 21 вид. 1-38, 40, 41, кв. 22-23, кв. 24 вид. 1-26, 32, 33, кв. 25-27, 29-33; Осівське л-во кв. 14-15, 17, 19, 21, 22, 24-37, кв. 38 вид. 1-11, 14, 15	ДП „Турійське ЛГ”
11	Бобли	Загальнозоологічний	432,00	Ковельський р-н, ДП „Турійське ЛГ” Турійське л-во кв. 20, кв. 21 вид. 1-50, 52-58, кв. 22 вид. 1-8, 24, кв. 23 вид. 1-11, 13-47, кв. 24	ДП „Турійське ЛГ”
12	Туричанський	Загальнозоологічний	660,00	Ковельський р-н, ДП "Ліси України" філія „Володимир-Волинське ЛМГ” Турійське лісництво кв. 25, кв. 26 вид. 1-65, 87, 88, кв. 27, кв. 28 вид. 1-53, 63-66, кв. 29 вид. 1-16, 38-65, кв. 30	ДП "Ліси України" філія "Володимир-Волинське ЛМГ"

	Разом - 12		22178,22		
Орнітологічні заказники					
1	Радощин	орнітологічний	1600,00	Ковельський р-н, Ковельське СЛАТ „Тур” Стеблівське л-во кв. 51 вид. 1- 34, кв. 52 вид. 18- 20, 22-38, 41, кв. 53 вид. 1-13,16-46, кв. 54 вид. 1-32, 34-39, кв. 55 вид. 1-28, кв. 56 вид. 1-25,29, кв. 57 вид. 1-40, кв. 58 вид. 1-11, 13-22, кв. 59 вид. 1-23, кв. 61 вид. 1,3,5-21, кв. 62 вид. 1-12,17,21, кв. 63 вид. 1-11,14- 25,28, кв. 64 вид. 1- 24,30, кв. 65 вид. 1,3,4,6-21, кв. 66 вид.1,3-17,19	Ковельське СЛАП „Тур”
2	Кулики	орнітологічний	25,00	Ковельський р-н , Голобська селишна рада, с. Поповичі	Голобська селишна рада
3	Урочище Костянове	орнітологічний	20,30	Ковельський р-н, Дубечненська сільська рада	Дубечненська сільська рада
	Разом - 3		1645,30		
Гідрологічний заказники					
1	Соминський	гідрологічний	29,80	Ковельський р-н, Ковельське СЛАТ „Тур” Стеблівське л-во кв.27 вид. 31	Ковельське СЛАТ „Тур”
2	Гулівський	гідрологічний	304,60	Ковельський р-н, СЛАТ „Тур”Підрізьке лісництво кв. 1, 4	Ковельське СЛАТ „Тур”
3	Гірницьке болото	гідрологічний	120,50	Ковельський р-н, Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України" Гірницьке л-во кв. 1, 2, кв. 5 вид. 2, кв. 6 вид. 1, 2, 43, 44	Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України"

4	Урочище Терешкове	гідрологічний	9,30	Ковельський р-н, Велимченська сільська рада	Велимченська сільська рада
5	Броно	гідрологічний	67,00	Ковельський р-н, Самарівська сільська рада	Самарівська сільська рада
6	Урочище Плав	гідрологічний	16,40	Ковельський р-н, Велимченська сільська рада	Велимченська сільська рада
7	Річицький	гідрологічний	1046,80	Ковельський р-н, Забродівська сільська ради Ковельського району (площею 990 га) (далі - Землевласник), в межах землекористування Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України": Щедрогірське л-во, кв. 30, вид. 28; кв. 31, вид. 8; кв. 32, вид. 1–19, 25 (56,8 га) (далі - Землекористувач).	Забродівська сільська рада, Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України"
8	Оріхівський	гідрологічний	824,00	Ковельський р-н, Самарівська сільська рада, площею 805,0 га, Філія «Ратнівське ЛМГ»:ДП "Ліси України" Щедрогірське лісництво, кв. 4 вид 26-34, 37-39, площею 19,0 га	Самарівська сільська рада, Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України"
9	Озеро Чисте	гідрологічний	58,00	Ковельський р-н, Ратнівська селищна (колишня Гірниківська сільська) рада	Ратнівська селищна рада
10	Озерця	гідрологічний	661,00	Ковельський район Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України", Гірницьке лісництво кв. 18, 19, 28, 29, 38	Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України"

11	Залухівський	гідрологічний	839,40	Ковельський р-н, Самарівська сільська рада, Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України": Щедрогірське лісництво кв. 14 вид. 62, кв. 20 вид. 24, 52, 57-59, площею 18,0 га	Самарівська сільська рада, Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України"
12	Щедрогірський	гідрологічний	700,00	Ковельський р-н, Забродівська сільська рада (площею - 691,5 га), Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України": Щедрогірське лісництво кв. 26 вид. 1-6, (площею – 8,5 га)	Забродівська сільська рада, Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України"
13	Озеро Радожичі	гідрологічний	109,70	Ковельський (колишній Ратнівський) р-н, Ратнівська селищна рада, Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України" Ратнівське л-во кв.17 вид. 21, 27, 28, 32	Ратнівська селищна рада, Філія «Ратнівське ЛМГ» ДП "Ліси України"
14	Озеро Любовель	гідрологічний	181,50	Ковельський р-н, Ратнівська селищна рада (колишні Млинівська і Кортелівська сільські ради)	Ратнівська селищна рада (Регіональний офіс водних ресурсів у Волинській області)
15	Озеро Дошно	гідрологічний	29,20	Ковельський (колишній Ратнівський р-н, Велимченська сільська рада , с. Дошне	Велимченська сільська рада
16	Вижівський	гідрологічний	1645,00	Ковельський (колишній Старовижівський) р-н, Старовижівська селищна (колишня	Старовижівська селищна рада

				Нововижівська сільська) рада	
17	Озеро Олеандра	гідрологічний	31,40	Ковельський (колишній Турійський) р-н, Турійська селищна (колишня Новодвірська сільська) рада	Турійська селищна рада
18	Озеро Святе	гідрологічний	19,20	Ковельський (колишній Турійський) р-н, Турійська селищна (колишня Дольська сільська) рада, с.Дольськ	Турійська селищна рада
19	Озеро Велике	гідрологічний	16,00	Ковельський (колишній Турійський) р-н, Оваднівська (колишня Овлочинська) сільська рада, с.Овлочин	Оваднівська сільська рада
20	Пулемецький	гідрологічний	519,40	Ковельський район Шацька селищна територіальна громада, Державне підприємство «Шацьке учбово-дослідне лісове господарство», Ростанське лісництво: кв.33 вид. 16, 35, 36, 40, 46, кв. 34 вид. 1, кв. 35 вид. 1, 2, 4, 7, 11, 15, 16, 20, 26, 27, 33, 34, кв. 36 вид. 7, 31, 45-48, 50, 51, кв. 43 вид. 5, 24, 35, 43, кв. 44 вид. 12, 15, 20, 34, 36	Шацька селищна рада, ДП "Шацьке УДЛГ"
21	Піщанський	гідрологічний	421,70	Ковельський район Шацька селищна територіальна громада, Державне підприємство «Шацьке учбово-дослідне лісове господарство»,	Шацька селищна рада, ДП "Шацьке УДЛГ"

				Піщанське лісництво: кв. 17, вид. 9 – 10; кв. 22, вид. 2, 3, 7, 10–13, 18, 20, 21, 29, 30, 32, 67; кв. 29, вид. 29, 34, 61 – 63, 69 – 78, 80, 81, 82; кв. 37, вид. 5 – 7	
22	Озеро Поворське	гідрологічний	24,60	Ковельський р-н, ДП "Волинський військовий лісгосп", Поворське л-во кв. 28 вид. 45-48, кв. 29 вид. 51-53, кв. 38 вид. 27-29, кв. 39 вид. 1-6	ДП "Волинський військовий лісгосп"
23	Озерця	гідрологічний	36,30	Ковельський р-н, ДП "Ковельське ЛГ" Замшанівське лісництво кв. 15 вид. 3, 4, 6, 9, 10, 12; кв. 16 вид. 1-3, 11, 12	ДП „Ковельське ЛГ”
	Разом - 23		7710,80		
Загальногеологічні заказники					
1	Дюна	загальногеологічний	90,10	Ковельський (Старвижівський) р-н, ДП «Старовижівське ЛГ», Синівське лісництво кв. 34 вид. 26-71	ДП «Старовижівське ЛГ»
	Разом - 1		90,10		
Іхтіологічні заказники					
1	Соминець	іхтіологічний	46,00	Ковельський р-н, Шацька селищна рада, с. Мельники	Шацька селищна рада
	Разом - 1		46,00		
Разом заказників - 74			41130,22		
Заповідні урочища					
1	Озеро Тур	заповідне урочище	1346,00	Ковельський р-н, Заболоттівська селищна (колишня Турська сільська) рада	Заболоттівська селищна рада
2	Велимченська дача	заповідне урочище	22,60	Ковельський р-н, ДП „Ковельське ЛГ”, Замшанське л-во кв. 8 вид. 2, 4, 10, 11, 24-26	ДП „Ковельське ЛГ”

3	Озеро Ченське	заповідне урочище	52,00	Ковельський р-н, Дубечненська сільська рада	Дубечненська сільська рада
4	Бобли	заповідне урочище	25,40	Ковельський р-н, ДП "Ліси України" філія „Володимир- Волинське ЛМГ”, Осівське л-во, кв.3 вид.21-24, 26,28-30, 33, 36, 37, 40-42.	ДП "Ліси України" філія „Володимир- Волинське ЛМГ”
5	Гора конвалій	заповідне урочище	1,00	Ковельський р-н, Велицька (колишня Мельниківська) сільська рада	Фермерське господарство «Ставеччина»
Разом - 5			1447,00		
Разом заповідних урочищ - 5			1447,00		
Пам'ятки природи					
Ботанічна пам'ятка					
1	Дуби звичайні- велетні	ботанічна	0,02	Ковельський р-н, с.Волошки, Колодяженська сільська рада	Колодяженська сільська рада
2	Соснина-1	ботанічна	8,00	Ковельський р-н, ДП «Ковельське ЛГ», Скулинське л- во, кв.25 вид.54	ДП «Ковельське ЛГ»
3	Лісова хаща	ботанічна	6,70	Ковельський р-н, ДП «Ковельське ЛГ», Скулинське л- во, кв.26 вид.22, 23	ДП «Ковельське ЛГ»
4	Соснова дача	ботанічна	14,40	Ковельський р-н, ДП «Ковельське ЛГ», Скулинське л- во, кв.49 вид. 24, 27, 31	ДП «Ковельське ЛГ»
5	Волога судіброва	ботанічна	1,20	Ковельський р-н, ДП «Ковельське ЛГ», Білинське лісництво, кв.51 вид.55	ДП «Ковельське ЛГ»
6	Вільшанник- 1	ботанічна	4,30	Ковельський р-н, ДП «Ковельське ЛГ», Ковельське лісництво , кв.50 вид.75	ДП «Ковельське ЛГ»
7	Вільшанник- 2	ботанічна	2,50	Ковельський р-н, ДП «Ковельське ЛГ», Ковельське лісництво , кв.51 вид.50	ДП «Ковельське ЛГ»

8	Соснянка	ботанічна	17,00	Ковельський р-н, ДП «Ковельське ЛГ», Зеленівське л- во, кв.37 вид.3, 5, 7, 15, 23	ДП «Ковельське ЛГ»
9	Сосновий бір	ботанічна	6,20	Ковельський р-н, ДП «Ковельське ЛГ», Зеленівське лісництво, кв.37 вид.2, 4, 36	ДП «Ковельське ЛГ»
10	Соснина-2	ботанічна	23,00	Ковельський р-н, ДП «Ковельське ЛГ», Радовичівське лісництво кв.2 вид. 19, 20, 23	ДП «Ковельське ЛГ»
11	Хвойна	ботанічна	4,50	Ковельський р-н, ДП «Ковельське ЛГ», Ковельське л- во, кв.36 вид.6, 7,17	ДП «Ковельське ЛГ»
12	Група дубів звичайних	ботанічна	0,20	Ковельський р-н, ДП "Любомльське ЛГ", Замлинське л- во, кв. 50 вид. 20	ДП «Любомльське ЛГ»
13	Дуб звичайний велетен	ботанічна	0,01	Ковельський р-н, ДП "Прибузьке ЛГ" Крушенецьке л-во, кв. 4 вид. 33	ДП «Прибузьке ЛГ»
14	Гряди-1	ботанічна	6,00	Ковельський р-н, ДП "Любомльське ЛГ" Мосирське л- во, кв. 49 вид.23	ДП «Любомльське ЛГ»
15	Гряди-2	ботанічна	5,60	Ковельський р-н, ДП "Любомльське ЛГ" Мосирське л- во, кв. 55 вид.31	ДП «Любомльське ЛГ»
16	Урочище ялиник	ботанічна	12,00	Ковельський р-н, ДП "Любомльське ЛГ" Головнянське л-во, кв. 30 вид.3	ДП «Любомльське ЛГ»
17	Кокоровець	ботанічна	8,90	Ковельський р-н, ДП "Прибузьке ЛГ" Куснищанське л- во, кв. 29 вид. 31	ДП «Прибузьке ЛГ»
18	Дев'яте	ботанічна	9,20	Ковельський р-н, ДП "Прибузьке ЛГ" Забузьке л-во, кв. 22 вид. 1	ДП «Прибузьке ЛГ»
19	Кедр сибірський	ботанічна	0,01	Ковельський р-н, Забродівська сільська рада	Забродівська сільська рада

20	Гірницький ялинник	ботанічна	2,10	Ковельський р-н, Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України", Гірницьке л-во, кв.23, вид.17, 54	Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України"
21	Дуб звичайний	ботанічна	0,01	Ковельський р-н, Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України", Гірницьке л-во, кв.16, вид.18	Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України"
22	Мацеївські дачі	ботанічна	4,30	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Сьомаківське л-во кв.20 вид.2	ДП „Старовижівське ЛГ”
23	Дуб звичайний велетенський	ботанічна	0,10	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське л-во кв.19 вид.36	ДП „Старовижівське ЛГ”
24	Сосна звичайна	ботанічна	0,01	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське л-во кв.9 вид.11	ДП „Старовижівське ЛГ”
25	Береза чорна	ботанічна	0,01	Ковельський р-н, с.Черемшанка	Служба автомобільних доріг у Волинській області
26	Дуб Болеслава Пруса	ботанічна	0,01	Ковельський район, Вишнівська сільська рада	Вишнівська сільська рада
27	Дуби скельні-1	ботанічна	2,10	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Любохинівське л-во кв.61 вид.7	ДП „Старовижівське ЛГ”
28	Дуби скельні-2	ботанічна	0,40	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Любохинівське л-во кв.57 вид.24	ДП „Старовижівське ЛГ”
29	Модрина	ботанічна	0,20	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Дубечнівське л-во кв.40 вид.13	ДП „Старовижівське ЛГ”

30	Лісонасін- нева ділянка сосни	ботанічна	2,10	Ковельський р-н, ДП „Старовижівське ЛГ”, Старовижівське л- во кв.12 вид.18	ДП „Старовижівське ЛГ”
31	Сосна і дуб- 1	ботанічна	0,01	Ковельський р-н, ДП „Шацьке УДЛГ”, Шацьке л- во, кв.25, вид.19	ДП „Шацьке УДЛГ”
32	Сосна і дуб- 2	ботанічна	0,01	Ковельський р-н, ДП „Шацьке УДЛГ”, Шацьке л- во, кв.25, вид.34	ДП „Шацьке УДЛГ”
33	Дуб- велетень	ботанічна	0,01	Ковельський р-н, ДП „Шацьке УДЛГ”, Шацьке л- во, кв.45 вид.33	ДП „Шацьке УДЛГ”
34	Дуб- велетень-2	ботанічна	0,01	Ковельський р-н, ДП „Шацьке УДЛГ”, Рошанське л-во, кв.32 вид.22	ДП „Шацьке УДЛГ”
35	Дуб Волиняка	ботанічна	0,01	Ковельський р-н, Головненська територіальна громада, с. Нудиче	Головненська селищна рада
36	Модрина	ботанічна	0,50	Ковельський р-н, ДП "Любомльське ЛГ" Мосирське л- во, кв. 14 вид.18	ДП «Любомльське ЛГ»
37	Пам'ять Дулібів	ботанічна	0,01	Ковельський р-н, Рівненська територіальна громада, с. Полапи	Рівненська сільська рада
38	Ділянка дубового лісу	ботанічна	2,10	Ковельський р-н, ДП «Любомльське ЛГ», Замлинське лісництво, кв. 35, вид. 10.	ДП «Любомльське ЛГ»
39	Ялина	ботанічна	5,30	Ковельський р-н, ДП "Любомльське ЛГ" Мосирське л- во, кв. 10 вид. 29	ДП «Любомльське ЛГ»
40	Облапська ЛИПА- довгожитель	ботанічна	0,1	Ковельський р-н, Дубівська сільська рада, с. Облapi	Дубівська сільська рада
	Разом - 40		149,14		
Гідрологічна пам'ятка					
1	Попова криниця	гідрологічна	0,10	Ковельський р-н, Головненська	Головненська селищна рада

				селищна рада, сmt.Головне	
2	Джерело Чайка	гідрологічна	0,02	Ковельський р-н, Головненська селищна рада, сmt Головне	Головненська селищна рада
3	Джерело Трактова криниця	гідрологічна	0,03	Ковельський р-н, Головненська територіальна громада, с. Нудиже	Головненська селищна рада
4	Джерело Польова криниця	гідрологічна	0,01	Ковельський р-н, Головненська територіальна громада, с. Нудиже	Головненська селищна рада
	Разом - 4		0,16		
Зоологічна пам'ятка					
1	Ялиновий ліс	зоологічна	15,50	Ковельський р-н, Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України", Кортеліське л-во, кв.43, вид.31-37, 54	Філія „Ратнівське ЛМГ” ДП "Ліси України"
2	Козакова нива	зоологічна	0,80	Ковельський р-н, ДП "Ліси України" філія „Володимир- Волинське ЛМГ”, Мокрецьке л-во, кв.39, вид.18	ДП "Ліси України" філія „Володимир- Волинське ЛМГ”
	Разом - 2		16,30		
	Разом пам'яток природи - 46		165,60		
Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва					
1	Літинський	Парк- пам'ятка садово- паркового мистецтва	8,40	Ковельський р-н, Турійська селищна рада, с.Літин	Фермерське господарство "Аміла"
	Разом - 1		8,40		
	Разом парків-пам'яток садово- паркового мистецтва - 1		8,40		
	Всього ПЗФ місцевого значення - 126		42751,22		
	Всього територій та об'єктів ПЗФ - 135		92809,62		